

RIKSDAGENS PROTOKOLL

Nr 6

ANDRA KAMMAREN

1961

10—15 februari

Debatter m. m.

Fredagen den 10 februari

	Sid.
Svar på interpellation av: herr Heckscher ang. det svenska försvarets målsättning.....	3
Interpellationer av: herr Gustafsson i Skellefteå ang. den statliga bostadspolitikens ut- formning, m. m.	5
fru Eriksson i Stockholm ang. tillämpningen av 10 § jordfästnings- lagen.....	6

Tisdagen den 14 februari

Svar på frågor av: herr Magnusson i Borås ang. arbetsgivares uppgiftsskyldighet i sam- band med den allmänna tilläggs pensioneringen.....	8
herr Fälldin ang. redovisning av avgift till den allmänna tilläggs pen- sioneringen	9
Interpellation av herr Elmwall ang. mjölkproduktionen i Mellansverige	12

Onsdagen den 15 februari

Svar på fråga av herr Johansson i Stockholm ang. åtgärder för att bispringa författarinnan Sara Lidman.....	14
Svar på interpellation av herr Rimmerfors ang. åtgärder till skydd för missionärer och andra svenska civilpersoner i Kongo.....	16
Återkallande av motion.....	22
Kungl. Maj:ts hovhållning	23
Ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten.....	26
Eftergivande av fordringsrätt i anledning av felaktig utbetalning av producentbidrag	35


 Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 15 februari

	Sid.
<i>Konstitutionsutskottets</i> memorial nr 2, ang. ändrad lydelse av 28 § regeringsformen, 68 § riksdagsordningen och 1 kap. 8 § tryckfrihets- förordningen	22
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 1, rörande utgifter under första huvudtiteln (kungl. hov- och slottsstaterna)	23
— nr 14, ang. Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemen- samma frågor	26
— nr 15, om ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbud- geten	26
— nr 16, ang. benämningen av en professur vid Stockholms univer- sitet	34
— nr 17, om avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster	34
— nr 18, ang. fortsatt disposition av vissa äldre anslag inom kommu- nikationsdepartementets verksamhetsområde	35
— nr 19, ang. fortsatt disposition av visst äldre anslag inom handels- departementets verksamhetsområde	35
— nr 22, ang. utgifter å tilläggsstat II (handelsdepartementet)	35
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 3, ang. ändrad lydelse av 2 och 3 §§ förordningen om särskilda investeringsfonder för förlorade inven- tarier och lagertillgångar	35
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 1, ang. vissa av Internationella arbets- organisationens allmänna konferens år 1960 fattade beslut	35
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 2, ang. befrielse i vissa fall från betal- ningsskyldighet till kronan	35
— nr 3, ang. försäljning av vissa kronoegendomar m. m.	37
— nr 4, ang. utgifter å tilläggsstat II (jordbruksärenden)	37
— nr 5, ang. ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket	37

Fredagen den 10 februari

Kl. 14.00

§ 1

Justerades protokollet för den 3 in-
nevarande februari.

§ 2

Upplästes följande till kammaren in-
komna läkarintyg:

Riksdagsman Frans Oskar Franzén,
född den 21/11 1913, Sahlingatan 55,
Motala, vårdas sedan den 4/2 1961 på
härvarande länslasarett och beräknas
vara sjukskriven ungefär en månad,
vilket härmed intygas.

Vadstena den 6 februari 1961

O. Pihl
vik. uläk.

Herr Franzén beviljades ledighet från
riksdagsgöromålen från och med den 6
februari tills vidare.

§ 3

**Svar på interpellation ang. det svenska
försvarets målsättning**

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för försvarsdepartementet,
herr statsrådet ANDERSSON, som ytt-
rade:

Herr talman! Med kammarens till-
stånd har herr Heckscher frågat mig
om regeringen allttjämt fasthåller vid
den ståndpunkt rörande det svenska
försvarets målsättning, vilket uttryck-
tes i Kungl. Maj:ts propositioner 1948:
206 och 1958: 110.

Frågan kan enkelt besvaras med ja.
Att någon ändring i målsättningen för
det militära försvaret icke ifrågasät-
tes torde också framgå av det av herr
Heckscher citerade uttalandet i stats-
verkspropositionen i vilket det heter:

»För det militära försvaret bör mål-
sättningen *allttjämt* vara» etc. Jag vill
också erinra om att jag i omedelbar
anslutning till mitt av herr Heck-
scher citerade uttalande tillagt: »Vårt
totala försvar måste med utnyttjande
av hela folkets värnkraft vara i stånd
att ge uttryck åt folkets levande för-
svarsvilja.»

Härmed, herr talman, anser jag mig
ha besvarat herr Heckschers interpel-
lation.

Vidare anförde

Herr HECKSCHER (h):

Herr talman! Jag ber att få framföra
mitt tack till herr statsrådet för inter-
pellationssvaret — så mycket mera som
svaret efter min uppfattning är fullt
tillfredsställande. Jag vet inte hur det
gått till att i statsverkspropositionen
insmugit sig en sådan formulering som
den, som nu finnes där — en formulering
som skulle kunna ge utrymme för
den tolkningen, att målsättningen vore
beroende av kostnadsramen och inte
tvärtom, eller att den vore relativ intill
innehållslöshet. Men det finns inte skäl
att tala mera om detta. Det är nu fullt
klart av det svar som lämnats, att 1948
och 1958 års preciseringar allttjämt är
giltiga. Försvarets målsättning skall allt-
jämt vara att, som man sade 1948, »ge
eftertryck åt vårt folks vilja att bevara
landets handlingsfrihet och avvisa var-
je kränkning av dess integritet». Eller
som man sade 1958 att »ingen del av
landet behöver uppgivas utan segt mot-
stånd i olika former» samt att »inom de
delar av landet, som har väsentlig bety-
delse för en angripare eller för vår för-
svarsförmåga, måste försvaret ha sådan

Svar på interpellation ang. det svenska försvarets målsättning

styrka, att antingen angriparens vinst inte står i rimlig proportion till hans insats eller angreppet tar så lång tid, att andra stater ingripande till vår fördel hinner göra sig gällande».

Det är — det ber jag att få upprepa — mycket tillfredsställande att detta ånyo blivit fastslaget och att det är klart att vår försvarspolitik i övrigt måste inrättas efter den på det sättet angivna målsättningen.

Får jag, herr talman, ytterligare lägga till några få ord om den s. k. enigheten i försvarsfrågan. Liksom alla andra frågor bedöms spörsmålet om försvaret vid olika tidpunkter på olika sätt i allmänna opinionen. Ibland är försvaret »populärt» och ibland är försvaret »impopulärt». Växlingarna i det hänseendet kan gå ganska fort. Klart är också att en saklig, inte alltför känslöbetonad försvarsdebatt ur många synpunkter är både önskvärd och rentav behövlig.

Om vi trots detta sedan mer än 20 år ansträngt oss att, som det heter, »hålla frågan över partierna» är det av flera skäl. Ett skäl är en för de demokratiska partierna gemensam grunduppfattning. Vi anser nämligen alla att vi behöver ett starkt svenskt försvar för vår frihet och fred, och ett starkt svenskt försvar är priset för en alliansfri svensk utrikespolitik. Den är priset vi har att betala. Ett annat skäl är att det här måste vara fråga om långsiktiga lösningar beroende på särskilt materielskaffningens krav. Om man inte har en samverkan i försvarsfrågan, finns det risk för kastningar, som innebär att försvarseffekten inte står i proportion till kostnaderna.

Både den ena och den andra åsiktsriktningen kan vid olika tillfällen frestas bryta samarbetet. Det skulle ibland kunna vara lönande att driva partipolitik i försvarsfrågan. Både den ena och den andra riktningens företrädare kan också räkna med att bli kritiserade, när de väljer att träffa en uppgörelse

i stället för att ta strid. Den risken måste vi ta, och vi kan ta den under förutsättning av ömsesidigt förtroende och ömsesidig hänsyn. Den oefftergivliga förutsättningen härför är emellertid att vi har en fast utgångspunkt när det gäller försvarets målsättning, att vi vet vad det är fråga om och vad det skall användas till och att det därvid inte får finnas något utrymme för oklarhet eller tvekan.

En försvarsdebatt, grundad på olika åsikter om medlen att uppehålla det nödvändiga försvaret, behöver inte innebära någon fara för vare sig den inre försvarsviljan eller förtroendet från utlandet, så länge målsättningen är helt klar. Ur denna synpunkt är dagens förtydligande angeläget och nödvändigt, och jag vågar tro att statsrådet — ehuru jag är övertygad om att statsrådet inte kommer att säga det — även funnit det angeläget att få lämna detta förtydligande.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4

Föredrogs och remitterades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts å bordet liggande proposition nr 35, med förslag till viss ändring av lagen om fiskevårdsområden.

§ 5

Föredrogs den av herr *Lundberg* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående frågan om riksdagsledamots immunitet.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6

Föredrogs herr *Nilssons* i Östersund vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till

Interpellation ang. den statliga bostadspolitikens utformning, m. m.

herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående ändrade grunder för statsbidrag till skolmåltider.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7

Föredrogs den av herr *Andersson* i Storfors vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående sommarstugeägares rättsställning.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 8

Föredrogs herr *Hedins* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående anstånd med avlämnande av självdeklaration.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 9

Interpellation ang. den statliga bostadspolitikens utformning, m. m.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr **GUSTAFSSON** i Skellefteå (fp), som yttrade:

Herr talman! Mutaffären i bostadsstyrelsen har helt naturligt väckt stor uppmärksamhet och många bedömare har undrat om inte själva systemet har stor skuld till den beklagliga händelsen, som lyckligtvis kan betecknas som enastående i svensk förvaltning. Det ligger nära till hands att tro att bostadspolitikens hittillsvarande utformning med dess starka inslag av central detaljreglering, har skapat speciella risker genom att försätta vissa befattningshavare i utsatta positioner beroende på att de avgöranden som de haft att träffa

vid handläggningen av låneärenden i vissa fall haft mycket stor ekonomisk betydelse för den lånesökande. Som exempel på avgöranden där stora ekonomiska intressen stått på spel kan nämnas tomtvärderingen, särskilt i fråga om centralt belägna saneringstomter. Riskerna har varit mycket stora, emedan det varit fråga om en skönsmässig värdering, som inte saknat utrymme för godtycke. Men även i andra avseenden har handläggningen av ärendena haft ekonomisk betydelse för byggherrarna, exempelvis när det gällt att få en låneansökan snabbt behandlad.

Det är svårt att bestrida att de oegentligheter som förekommit och som uppdragats vid rättegången, till en del är en följd av själva systemet. Detaljregleringen har skapat utsatta poster, som i något fall kommit att besättas med personer som inte hållit måttet. Har man ett system med så stora risker måste säkerhetsanordningarna avpassas därefter. Detta har tydligen inte varit fallet i bostadsstyrelsen.

I ett interpellationssvar hösten 1959 framhöll socialministern att han räknade med »att det skulle bli möjligt att förenkla gällande föreskrifter beträffande långivningen så, att man i allt väsentligt kan slopa sådana moment i prövningen av låneansökningar som ger utrymme för mera subjektiva värderingar. Härigenom kan säkrare garantier skapas». Detta uttalande tyder på att även statsrådet anser att det använda systemet skapat onödiga risker. Samtidigt meddelade statsrådet att en utredning tillsatts angående den bostadspolitiska organisationen. I direktiven för denna utredning har emellertid inte tillräckligt klart uttalats att det är angeläget att söka efter utvägar att bedriva den statliga bostadspolitiken med mera generella medel än f. n. Det är därför enligt min mening önskvärt att socialministern, mot bakgrunden av händelserna i bostadsstyrelsen, närmar sig klargör sin principiella uppfattning

Interpellation ang. tillämpningen av 10 § jordfästningslagen

angående valet mellan detaljregleringar och mera generella medel i bostadspolitiken.

I sitt tidigare omnämnda interpellationssvar framhöll statsrådet att han hoppades att det skulle bli möjligt att »snabbt genomföra de förändringar inom den bostadspolitiska verksamheten, som är erforderliga. Detta är viktigt inte minst med hänsyn till alla dem inom bostadsorganen, som lojalt och skickligt fullgör sina uppgifter». Häri kan man helt instämma. Nu förefaller emellertid inte de avsedda förändringarna komma att genomföras särskilt snabbt, och därför är det enligt min mening på sin plats att socialministern lämnar riksdagen en redogörelse för vilka åtgärder, som från hans sida vidtagits för att påskynda utredningsarbetet.

När det på något område inträffar uppseendeväckande oegentligheter är det naturligt att man på administrativ väg och utan att invänta utredningar vidtager vissa provisoriska säkerhetsåtgärder för att minska riskerna. Att detta skett även i det nu aktuella fallet utgår jag ifrån. Med hänsyn till den uppmärksamhet denna affär väckt bland allmänheten, är det befogat att socialministern lämnar en offentlig redogörelse inför riksdagen för de åtgärder som redan vidtagits i förebyggande syfte.

Under hänvisning till det anförda får jag anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa följande frågor:

1. Delar herr statsrådet uppfattningen att den statliga bostadspolitikens utformning med dess starka inslag av central dirigeringsmedfört att vissa befattningshavare i de bostadspolitiska organen kommit i en utsatt ställning genom att deras handläggning av låneärenden i vissa fall har en stor ekonomisk betydelse för den lånesökande?

2. Vill herr statsrådet se till att det

pågående utredningsarbetet rörande den bostadspolitiska organisationen blir färdigt i sådan tid att förslag kan framläggas senast till nästa års riksdag?

3. Vill herr statsrådet lämna riksdagen en redogörelse för de administrativa åtgärder som oberoende av den pågående utredningen vidtagits med anledning av den uppdragade mutaffären i bostadsstyrelsen?

Denna anhållan bordlades.

§ 10

Interpellation ang. tillämpningen av 10 § jordfästningslagen

Fru ERIKSSON i Stockholm (s) erhöi på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Först sex år efter det att religionsfrihetslagen genomförts tillkom en jordfästningslag, som har avseende å såväl medlemmar av svenska kyrkan som dem, vilka icke tillhör kyrkan. Lagens knappa formulering kom till helt i förlitan på att religionsfriheten skulle respekteras av svenska kyrkans företrädare. En sådan försäkran gavs också i den sakkunnigkrets som biträdde utredningsmannen, där såväl kyrka och frikyrka som teologisk vetenskap var representerade.

På en punkt har emellertid lagens anda och mening icke uppfattats av alla präster inom svenska kyrkan, nämligen lagens 10:e § om kyrkas upplåtelse för jordfästning i annan ordning än svenska kyrkans. Inom utredningen hävdades den meningen, att kyrka borde upplåtas vare sig det var fråga om annan kristlig jordfästning eller borgerlig jordfästning i egentlig mening, där est jordfästningens förläggande till annan plats på grund av särskilda omständigheter skulle vålla avsevärda olägenheter. Som exempel på sådana olägenheter nämndes otjänlig väderlek, avsaknad av annan för jordfästningen lämplig lokal i närheten av begravningsplatsen — man åsyftade det fallet, att någon av de sörjande skulle ha

Interpellation ang. tillämpningen av 10 § jordfästningslagen

svårt att närvara, om jordfästningslokalen låg för långt ifrån begravningsplatsen — vidare om tillräckligt stor lokal icke kunde upptringas. Lagen fick en knappare formulering än utredningen föreslagit, och meningen skärptes om möjligt ytterligare genom den förändring, som utskottet föreslog, från »må kunna upplåtas» till »må upplåtas». Lydelsen blev: För jordfästning i annan ordning än svenska kyrkans må kyrkorum som invigts för svenska kyrkans gudstjänst upplåtas, om särskilda skäl därtill äro. Riksdagen biföll utskottets förslag.

Nyligen har nere i Falkenberg en medlem av svenska kyrkan och tillika medlem i Jehovas vittnen vägrats jordfästning i kyrkan, detta trots att just ett av de särskilt framhävda skälen, dålig väderlek, hindrat jordfästning på kyrkogården. Enligt uppgifter i pressen har den avlidnes tillhörighet till visst trossamfund varit motivet för församlingens präster att vägra upplåta kyrkan.

Med anledning av det anförda ber jag om kammarens tillåtelse att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet ställa följande fråga:

Anser statsrådet, att jordfästningslagen med avseende på sin 10:e § i praktiken inneburit sådan hänsyn till religionsfriheten, som avsågs?

Denna anhållan bordlades.

§ 11

Till bordläggning anmäldes

konstitutionsutskottets memorial nr 2, med uppgift å vilande förslag till ändrad lydelse av dels 28 § regeringsformen, dels 68 § riksdagsordningen, dels 1 kap. 8 § tryckfrihetsförordningen;

statsutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1961/62 under första

huvudtiteln, avseende anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna, jämte i ämnet väckt motion,

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar under Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor,

nr 15, i anledning av väckta motioner om ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten,

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående benämningen av en professur vid Stockholms universitet,

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1961/62 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster,

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde,

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av visst äldre anslag inom handelsdepartementets verksamhetsområde, och

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1960/61, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

bevillningsutskottets betänkande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 och 3 §§ förordningen den 15 maj 1959 (nr 168) om särskilda investeringsfonder för förlorade inventarier och lagertillgångar;

andra lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1960 vid dess fyrtiofjärde sammanträde fattade beslut; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition angående befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan, nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.,

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1960/61, såvitt propositionen avser jordbruksärenden, och

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket.

§ 12

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren:

nr 27, angående vissa bestämmelser till förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar, m. m.,

nr 34, angående vissa stödåtgärder i anledning av skadorna å 1960 års skörd, och

nr 36, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 30 juni 1937 (nr 655) angående bidrag från landsting och städer, som ej deltaga i landsting, till bestridande av kostnaderna för vård i vissa fall å karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet.

Dessa propositioner bordlades.

§ 13

Tillkännagavs, att bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan anmält att till utskottet inkommit framställning från fullmäktige i riksbanken angående delvis ändrad befodringsgång för riksbankens vaktmästare.

Denna anmälan bordlades.

§ 14

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 14.11.

In fidem
Sune K. Johansson

Tisdagen den 14 februari

Kl. 16.00

§ 1

Justerades protokollet för den 7 innevarande februari.

§ 2

Svar på fråga ang. arbetsgivares uppgiftsskyldighet i samband med den allmänna tilläggs pensioneringen

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet NILSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Magnusson i Borås har frågat, om jag har för avsikt att —

för innevarande år — mildra de straffbestämmelser som enligt 34 § förordningen angående uppbörd av avgifter enligt lagen om försäkring för allmän tilläggs pension, m. m. gäller beträffande arbetsgivare, vilken icke inom föreskriven tid lämnat behöriga uppgifter eller lämnat bristfälliga sådana.

Enligt den nämnda paragrafen kan en arbetsgivare, som inte avlämnar arbetsgivaruppgift inom föreskriven tid eller som lämnar uppgift med så bristfälligt innehåll att den uppenbarligen inte är ägnad att ligga till grund för beräkning av avgiftsunderlag, straffas med

Svar på fråga ang. redovisning av avgift till den allmänna tilläggs pensioneringen

böter, högst 300 kronor. Om förseelsen befinnes ursäktlig eller eljest ringa, kan domstolen fria från straff. Sådan förseelse får inte åtalas av åklagare, om inte riksförsäkringsanstalten anmält förseelsen till åtal.

Som jag framhöll i ett interpellations-svar i första kammaren häromdagen kan man utgå från att riksförsäkrings-anstalten endast i undantagsfall kommer att göra anmälan till åtal. Med hänsyn härtill tror jag inte, att några åtgärder från min sida i den av herr Magnusson antydda riktningen är påkallade.

Härpå anförde

Herr MAGNUSSON i Borås (h):

Herr talman! Jag skall be att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få framföra mitt tack för att jag har fått ett svar på min fråga. Jag skall självfallet inte här gå in på några detaljer i fråga om de bristfälligheter som finns när det gäller anvisningarna beträffande arbetsgivarblanketter för ATP-försäkringen. Av myndighetspersoner har såväl offentligt som vid direkta förfrågningar gjorts medgivanden om att det föreligger sådana brister, och socialministern har själv vid en debatt i första kammaren förra veckan bekräftat att förhållandena inte är bra.

Vidare har bekräftats att ifrågavarande myndighet på grund av tidsnöd inte hunnit utfärda sådana anvisningar som varit önskvärda. Detta kan kanske ge anledning för regering och riksdag att i framtiden vara mera försiktiga när man genomdriver beslut och sätter vår annars mycket skickliga förvaltningsapparat på alltför hårda prov, såsom fallet varit då det gäller denna sak.

Myndigheterna kan ju inte svara på alla frågor beträffande ATP som framställs från allmänhetens sida, men då bör man inte heller begära att allmänheten skall ha förmåga att klara dessa ting. Det är därför enligt mitt förme-

nande stötande med bestämmelser som innebär bötesstraff därest vederbörande inte inom föreskriven tid eller på rätt sätt har inlämnat uppgifter.

Nu deklarerar socialministern att det inte finns anledning förvänta att riksförsäkringsanstalten kommer att driva fram ärendena till åtal, för den händelse det inte föreligger uppenbara fel från uppgiftslämnarnas sida. Jag vågar uttrycka den förhoppningen att socialministern kommer att bli sannspådd på den punkten och att vi inte under de närmaste månaderna får bevittna att det väckes åtal för felaktigheter som vederbörande själva inte haft möjlighet att bemästra.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3**Svar på fråga ang. redovisning av avgift till den allmänna tilläggs pensioneringen**

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet NILSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Fälldin har ställt följande fråga till mig:

»Är statsrådet villig att till skyndsamt provning upptaga frågan om ersättande av nuvarande system för redovisning av avgift till allmänna tilläggs pensioneringen m. m. med ett system, vari redovisning av preliminär skatt och av avgift till tilläggs pensioneringen samordnats, eller med annat system, som inte innefattar nuvarande komplicerade redovisningsförfarande eller olägenheter ur bl. a. rättssäkerhetssynpunkt?»

Herr Fälldin torde med sin fråga avse det förhållandet, att arbetsgivaravgift till tilläggs pensioneringen samt sjuk- och yrkesskadeförsäkringarna i vissa fall uttages genom att avgiften påföres arbetsgivarens debetsedel å slutlig skatt. Det rör sig här om de arbetsgivare, vilkas samlade avgift inte överstiger 1 000 kronor om året. Om

Svar på fråga ang. redovisning av avgift till den allmänna tilläggs pensioneringen

jag förstår herr Fälldin rätt menar han, att det vore bättre om dessa arbetsgivare i stället kunde betala arbetsgivaravgiften i samband med att de betalar in de anställdas källskatter. Till svar på frågan får jag anföra följande.

Då uppbörden av de mindre arbetsgivarnas avgifter för de anställda samordnats med uppbörden av arbetsgivarnas egen inkomstskatt har syftet varit att uppnå ett enkelt system. Detta innebär ju att arbetsgivaravgift lämnas en gång varje år och att avgiften sedan kommer på slutskattsedeln det året. Normalt medför detta också att avgiften påverkar hans egen preliminärskatt under följande år.

Den av herr Fälldin framförda tanken på en närmare samordning av uppbörden av källskatt för de anställda och arbetsgivaravgifter förutsätter att källskatt skall erläggas och avgift betalas efter likartade grunder. Så är dock inte fallet. Skatterna beräknas individuellt för varje arbetstagare. Arbetsgivaravgifterna till socialförsäkringen är däremot kollektiva, och i många fall är den lönesumma som arbetsgivaren skall betala avgift på inte densamma som den källskatten beräknas på. Först när året är slut kan avgiftsunderlaget beräknas. Man kan därför inte undvara en årlig uppgift från arbetsgivaren om de löner han utgivit och den tid som de anställda arbetat hos honom.

Jag vill understryka, att det ligger i allas intresse att få en så smidig och samtidigt rättvisande ordning för inbetalning av avgifterna som möjligt. I det fortgående reformarbetet på socialförsäkringens område ägnas denna fråga stort intresse. Jag är beredd att tillvarata alla möjligheter till en ytterligare förenkling av avgiftsuppbörden i de hänseenden som här berörts.

Härefter anförde

Herr FÄLLDIN (cp):

Herr talman! Jag ber att till socialministern få framföra ett tack för sva-

ret på min fråga. Av svaret framgår — och jag är glad för detta — att socialministern är beredd att medverka till förenklingar. Det är absolut nödvändigt att få till stånd sådana. Den nuvarande redovisningen vållar många människor stort bekymmer, och det är utan tvivel högst otillfredsställande att regler och anvisningar skall vara så utformade att man inte ser sig i stånd att fatta och följa föreskrifterna.

Å ena sidan kan sägas att det är anmärkningsvärt att riksförsäkringsanstalten inte lyckats utforma sina anvisningar så, att det för gemene man är möjligt att fylla i blanketterna på rätt sätt. Inom den enskilda sektorn har uppenbarligen kunnat utarbetas anvisningar som gjort att uppgiften inte verkar helt hopplös. Å andra sidan kan man förstå blankettförfattarna, som i alla stycken haft att ta hänsyn till ATP-lagen. Eftersom denna lag inte kan göra anspråk på att vara enkel och lättfattlig, lär det inte vara lätt att åstadkomma en blankett som uppfyller dessa krav. Jag skall be att få citera ett avsnitt ur anvisningarna, där det talas om vem som enligt ATP-lagen är arbetstagare:

»Arbetsgivare skall för varje år erlägga avgift till tilläggs pensioneringen m. m., å vad han under året utgivit i lön till arbetstagare hos honom. Frågan, huruvida en person är arbetstagare, skall bedömas med ledning av det civilrättsliga arbetstagarbegreppet. Någon närmare bestämning av innebörden i detta begrepp finnes ej i lagstiftningen.»

På sidan 2 under rubriken »Hur skall uppgiftsskyldigheten fullgöras?» kan jag läsa:

»Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet lämnar oriktig uppgift, ägnad att för honom eller den han företräder leda till frihet från arbetsgivaravgift eller till för låg sådan, dömes till böter eller fängelse.»

Det är klart att den som verkligen

Svar på fråga ang. redovisning av avgift till den allmänna tilläggs pensioneringen

vill skydda sig bör betrakta alla som arbetstagare, men detta kan väl ändå inte vara lagstiftarnas mening. ATP-fonderna beräknas ju växa till i rätt stor utsträckning utan dessa överinbetalningar. Enligt min mening kan det inte vara tillfredsställande ur rättssäkerhetssynpunkt, att uppgiftslämnaren skall behöva räkna med straffpåföljd, när anvisningarna ger besked om att någon närmare bestämning av arbetstagarbegreppet inte finns i lagstiftningen.

För att bevisa att jag inte kverulerar för kverulerandets egen skull skall jag be att få redovisa vad som hände RLF-tidningen. Denna ansåg det förenligt med sin uppgift att informera bönderna om hur de skulle gå till väga, när de skulle fylla i denna blankett. Man valde ut en typgård, och för att vara alldeles säker på att få det hela riktigt gjort vände man sig till riksförsäkringsanstalten och bad dess expertis fylla i uppgifterna och förklara varför man skulle göra så och så. Man mottogs mycket vänligt och fick beskedet: »Kom ned halv fyra, så kan vi ordna saken till halv fem.» Tidningen var tacksam, ty den skulle gå i press dagen efter.

Saken var emellertid inte så enkel, trots att det var fråga om en helt vanlig typgård, försäkrar man mig, och jag kan instämma i det, ty jag har sett exemplet i tidningen. Om jag inte är fel underrättad var det blankettförfattarna som skulle hjälpa till. När klockan var halv fem var arbetsdagen slut, och man kunde inte göra arbetet färdigt utan bad att få tid på sig, så kunde tidningen komma igen på morgonen dagen efter. Det var inte möjligt att få denna blankett ifylld förrän vid ett-tiden följande dag. När blankettförfattarna har ett sådant besvär med att fylla i sin blankett ger det en uppfattning om hur uppgiften ter sig för vanliga jordbrukare, som mera sällan kommer i kontakt med blanketter över huvud taget.

Herr talman! Jag är övertygad om att man skulle komma ifrån en hel rad av dessa problem och svårigheter, om uppbördsförfarandet ändrades på så sätt att en arbetsgivare i samband med inlevererandet av källskatt också finge leverera in en preliminär avgift för ATP och sjukförsäkring — naturligtvis under en särskild rubrik — och sedan vore löst från problemet. Fastställandet av avgiftens storlek skulle kunna klaras av samma myndighet som har att fastställa den pensionsgrundande inkomstens storlek. Den slutliga regleringen kunde — som jag ser det — ske i samband med att överskjutande preliminär skatt återsändes till den skattskyldige eller räknas av mot eventuell kvarstående skatt. Frågan är väl om man inte med en sådan ordning skulle få möjlighet att undanröja de uppenbara orättvisor, som de korttidsanställda i dag är utsatta för. Dessa kan endast i undantagsfall tjäna in pensionspoäng, trots att avgifter betalas för dem.

Herr talman! Med ett sådant förfarings sätt skulle man dessutom vinna, att straffhotet vilade över personer som vore specialutbildade för denna uppgift och inte som nu över människor som inte vet något värre än att fylla i blanketter.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4

Föredrogos var för sig följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till jordbruksutskottet propositionerna: nr 27, angående vissa bestämmelser till förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar, m. m., och

nr 34, angående vissa stödåtgärder i anledning av skadorna å 1960 års skörd; samt

till behandling av lagutskott propositionen nr 36, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § förord-

ningen den 30 juni 1937 (nr 655) angående bidrag från landsting och städer, som ej deltaga i landsting, till bestridande av kostnaderna för vård i vissa fall å karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet.

§ 5

Föredrogs och lades till handlingarna bankoutskottets på bordet liggande anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan att till utskottet inkommit framställning från fullmäktige i riksbanken angående delvis ändrad befordringsgång för riksbankens vaktmästare.

§ 6

Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets memorial nr 2, statsutskottets utlåtanden nr 1, 14—19 och 22, bevillningsutskottets betänkande nr 3, andra lagutskottets utlåtande nr 1 och jordbruksutskottets utlåtanden nr 2—5.

§ 7

Föredrogs den av herr *Gustafsson* i Skellefteå vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående den statliga bostadspolitikens utformning, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 8

Föredrogs fru *Erikssons* i Stockholm vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående tillämpningen av 10 § jordfästningslagen.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 9

Interpellation ang. mjölkproduktionen i Mellansverige

Herr *ELMWALL* (cp) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Mjölkproduktionen har utgjort och utgör alljämt en av de viktigaste produktionsgrenarna inom lantbruket i Mellansverige. Producenterna i dessa områden har redan tidigt insett betydelsen av en rationaliserad mejeridrift. Denna rationalisering genomfördes på sin tid även med tanke på att bättre än tidigare kunna förse de stora konsumtionscentra inom området med goda varor till lägsta möjliga förädlingskostnad. Dessutom uppbyggdes en rationell och tidsenlig distributionsapparat. Dessa åtgärder verkställdes med stora kostnader för producenterna.

Det ekonomiska utbytet motsvarar emellertid numera inte de insatser som tidigare presterats i detta område. Ett bevis härför återfinner vi i redogörelser från Mjölkcentralen, en av de mejeriorganisationer som arbetar inom området. Under den gångna tioårsperioden har mjölkproduktionen inom denna förenings område minskat med ca 25 procent eller lika mycket som mjölkproduktionen inom Östergötland omfattade vid tiden för tioårsperiodens början. Kommer denna utveckling att fortgå i samma takt under 1960-talet, kommer t. ex. underlag att finnas för endast två av Sörmlands nuvarande fyra mejerier vid slutet av denna period. Mycket tyder emellertid på att produktionsminskningen inom området kommer att gå ännu fortare under 1960-talet. Åtskilliga lantbrukare har under hösten 1960 övergått till kreaturslöst jordbruk. Dagligen hör man talas om jordbrukare som övergått till att driva sina gårdar utan kreatur. Härtill föreligger givetvis flera orsaker. De som brukar gårdarna blir ålderstigna och orkar inte med den intensiva och arbetskrävande driftform som kreaturskötseln utgör. Andra, nybörjare, anser

Interpellation ang. mjölkproduktionen i Mellansverige

§ 10

kreatursbesättning vara alltför kapitalkrävande. Många kan inte anskaffa kapital för att köpa djur. En uppfattning har dock alla dessa gemensamt, nämligen att mjölkproduktionen vid nuvarande förhållanden inte är så lönande, att den på rimligt sätt svarar mot det ökade arbete, den kapitalkostnad eller de krav på byggnader m. m. som en intensiv drift med kreatursskötsel och mjölkproduktion medför.

För konsumenterna i de stora befolkningscentra, som år efter år ökar sin folkmängd, måste en sådan utveckling vara mindre lämplig, eftersom deras kostnader måste öka. Man får nämligen räkna med att den minskande mjölkproduktionen kommer att medföra, att mjölken måste hämtas allt längre bort från konsumtionsorterna med ökade transportkostnader som följd, samtidigt som mejeriföreningarna måste vidtaga kostsamma anpassningsåtgärder i fråga om mejeritransporter, produktionsreglering m. m.

Till svårigheterna inom Mellansverige har även det förhållandet bidragit, att vid växlingar i prissättningen mjölken icke fått täckning ens för ökade kostnader vid mejerierna. Ökade kostnader på gårdarna har producenterna själva fått vidkännas. Under de svåra förhållanden som råder för jordbruket i Mellansverige — området har under en lång följd av år drabbats av de ojämförligt svåraste skördeskadorna i landet — bidrar detta till att takten i avvecklingen av mjölkproduktionen ökar.

På grund av vad som här anförts anhallar jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få ställa följande fråga:

Anser herr statsrådet att det föreligger möjlighet att vidtaga åtgärder, som medför att mjölkhanteringen inom Mellansverige återföres till en så lönande nivå, att produktionen av mjölk återställs i den omfattning, som produktionsbetingelserna medger och konsumtionsintresset i området kräver?

Denna anhållan bordlades.

Föredrogs och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen och herrar vice talmän i riksdagens andra kammare samt de kammarens ledamöter, som blivit utsedda att jämte dem tillsätta kammarens kanslipersonal, den 10 februari 1961.

Vid sammanträde den 12 januari hade herrar deputerade beslutat, att med tillsättandet av befattningen som notarie hos andra kammaren och av två reservstenografbefattningar skulle tills vidare anstå.

Herrar deputerade beslöto nu dels till notarie hos kammaren antaga kanslirådet Erland Kock från och med den 1 mars 1961, dels till reservstenograf antaga herr Arne Larsson från och med denna dag.

In fidem
Sune K. Johansson

§ 11

Tillkännagavs, att Kungl. Maj:ts skrivelse nr 38, med redogörelse för försöksverksamheten med nioårig enhetskola m. m., överlämnats till kammaren.

Denna skrivelse bordlades.

§ 12

Anmäldes följande till herr talmannen under sammanträdet avlämnade motioner:

nr 645, av herr *Rimmerfors m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 11, med förslag till förordning om försäljning av obeskattade varor på tullflygplats,

nr 646, av herr *Carlsson* i Stockholm *m. fl.*, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 11,

nr 647, av herr *Vigelsbo m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 28, med förslag till lag om ändring i skattestrafflagen den 11 juni 1943 (nr 313),

nr 648, av herr *Stiernstedt m. fl.*, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 28,

nr 649, av herrar *Nilsson* i Svalöv och *Magnusson* i Borås, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 28,

nr 650, av herr *Magnusson* i Borås *m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 32, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete, och

nr 651, av herr *Stenberg m. fl.*, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 32.

Dessa motioner bordlades.

§ 13

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 16.19.

In fidem

Sune K. Johansson

Onsdagen den 15 februari

Kl. 14.00

§ 1

Herr talmannen meddelade, att herr *Johansson* i Gränö, som vid kammarens sammanträde den 25 januari med läkarintyg styrkt sig tills vidare vara hindrad att deltaga i riksdagsgöromålen, denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

§ 2

Svar på fråga ang. åtgärder för att bispringa författarinnan Sara Lidman

Ordet lämnades på begäran till

Hans excellens herr statsministern ERLANDER, som yttrade:

Herr talman! Ledamoten av denna kammare herr *Johansson* i Stockholm har till mig framställt en fråga, huruvida regeringen vidtagit eller förberett några åtgärder och i så fall vilka för att bispringa och stödja författarinnan Sara Lidman i anledning av det som inträffat i Sydafrika.

Till svar på frågan vill jag meddela att Sveriges sändebud i Sydafrika — i överensstämmelse med den generella

instruktion som gäller — utan dröjsmål har tagit kontakt med författarinnan Sara Lidman och erbjudit sina tjänster. Dessutom har från utrikesdepartementets sida särskilt understrukits vikten av att han ger henne all den hjälp som står i hans förmåga.

Vidare anförde:

Herr JOHANSSON i Stockholm (k):

Herr talman! Jag ber att till herr statsministern få uttala mitt tack för det positiva svar han här lämnat. Jag hade kanske väntat att statsministern skulle ha begagnat tillfället att ge uttryck för den mening, som säkert såväl regeringen som den stora majoriteten av svenska folket har rörande den behandling Sara Lidman har utsatts för.

Den vidriga lag enligt vilken Sara Lidman och afrikanen Nthite åtalas är ingenting annat än lagfästa rasfördomar, direkt kopierade efter den rasgalenskap i Hitlers tredje rike, som stämplade och isolerade en hel folkgrupp med den gula judestjärnan och ledde till massutrotning av människor.

Svar på fråga ang. åtgärder för att bispringa författarinnan Sara Lidman

I Sydafrika, ett land där 2,6 miljoner människor dikterar terrorlagar för och terroråtgärder mot 10 miljoner människor, som deklasseras på grund av sin hudfärg, betyder det offentlig skandalisering, fängelse och utvisning för en allmänt känd och aktad kvinna från vårt land, om hon bara vistas i samma rum som eller dricker kaffe med en afrikan. Och för afrikanen är det mycket värre. Sara Lidmans vän Nthite hotas i första hand med spöstraff och upp till 7 års hårt straffarbete. Många svenska tidningar antar att man helt säkert »låter honom försvinna». Så har man gjort förr, och vad detta innebär inser var och en.

Det hedrar Sara Lidman att hon öppet trotsat denna vidriga lag och tagit konsekvenserna. Det är en stor heder att bli dömd efter en sådan lag, och det fäster världens uppmärksamhet på det barbari som råder i ett hörn av den s. k. fria världen.

Min fråga innebar icke något tvivel på att regeringen gör sitt bästa för att bistå Sara Lidman. Tyvärr har vi anledning sätta vissa frågetecken beträffande vår diplomatiska representation i landet. Vi upplevde för inte så länge sedan, att Sveriges dåvarande ambassadör i Sydafrika riktade hårda utfall mot de svenskar och de svenska tidningar som brännmärkt terrorn mot Sydafrikas afrikaner. Nu ser det ut som om vår nuvarande representation, som först på regeringens initiativ sökte kontakt med Sara Lidman, helst skulle vilja ha saken nedtystad. Jag citerar en framstående kristlig sydafrikakännare, kyrkoherde Gunnar Helander, vilken i en intervju i Stockholms-Tidningen den 10 februari säger:

»Beklagligtvis måste man nog anta att flertalet svenskar i Sydafrika delar de vita sydafrikanernas indignation över författarinnans färgade umgänge.»

Herr Helander finner det också märkligt, »att man på den svenska beskickningen i Pretoria och på generalkon-

sulatet i Johannesburg väntat på instruktion från UD i Stockholm, innan man ingrep för att hjälpa en svensk medborgare i trångmål». Han uttrycker också farhågor för att »svenskarna i Sydafrika kommer att dra sig undan».

Den svenske konsulns uttalande i samma nummer synes bekräfta kyrkoherde Helanders anklagelse. Lyckligtvis har inte alla svenskar uppträtt på det sättet. Det finns dock en inflytelserik grupp, som delar rasfördomarna och menar att man skall tåga om rasterrorn för att inte skada Sveriges exportintressen. Representanter för den gruppen har också fått framträda i Sveriges Radio och i slutet av denna kammares remissdebatt.

Den som drabbas hårdast är inte Sara Lidman utan hennes afrikanske vän. Vi är övertygade om att man i massorganisationerna kommer att ställa kravet, att bojkotten mot Sydafrika skall återupptagas. Även regeringen har starka maktmedel, om den använder dem. Den från Per Wästbergs bok kände vite sydafrikanske kämpen Segal, som nyss besökt Sverige, har i en artikel i tidskriften Vi och i intervjuer för svenska pressen påvisat vad Sverige enligt hans mening kan och bör göra: »Det finns två möjligheter», skriver han. »Den första (och troliga?) är ett blodbad av ett slag som vi hittills aldrig fått bevittna. Vill yttervärlden undvika blodbadet, måste den tvinga regeringen Verwoerd på knä genom en total handelsblockad.» — — — »Åtskilliga afrikanska stater har redan förklarat Sydafrika i blockad. Under tiden fortsätter det att driva affärer. Svart står mot vitt. Men om ett enda vitt land också förklarade blockad, vore det inte längre en rasstrid utan en strid för principer. Varför skulle inte Sverige likaväl som Guinea kunna leda en sådan blockad?» Så långt Segal.

Sverige kan bistå både Sara Lidman, Nthite och alla offer för terrorn. Vi bör göra det utan sidoblickar på våra

Svar på interpellation ang. åtgärder till skydd för missionärer och andra svenska civilpersoner i Kongo

affärsintressen. Det finns inga varor, som vi inte kan sälja till eller köpa från andra länder än Sydafrika. Vi bör tänka mer på våra förbindelser med den mera mänskliga regim som måste komma.

Jag tackar än en gång statsministern för svaret och för vad som hittills gjorts för att stödja Sara Lidman, och jag hoppas på en ännu bättre fortsättning.

Hans excellens herr statsministern
ERLANDER:

Herr talman! För att det inte skall bli något missförstånd om hur den svenska beskickningen uppträtt, ber jag att få läsa upp ett telegram, som svenska utrikesdepartementet har mottagit från herr Bratt, där han säger: »Då pastor Helander i Stockholms-Tidningen den 10 februari funnit det märkligt att man på svenska beskickningen i Pretoria och generalkonsulatet i Johannesburg väntat på instruktion från UD innan man ingrep för att hjälpa svensk medborgare i trångmål, vill jag framhålla att Helander tydligen icke vetat att beskickningen i Pretoria och generalkonsulatet i Johannesburg först den 8 erfarit att fru Lidman arresterats, varvid båda omedelbart och innan de till mig, som befann mig i Kapstaden, översända instruktionerna anlant, tog förbindelse med henne och lokala myndigheter.»

Det torde vara klarlagt, att den svenska beskickningen, i enlighet med de gällande reglerna för hur beskickningarna skall handla, på eget initiativ tog kontakt med fru Lidman innan några instruktioner från Stockholm hann anlända.

Herr **JOHANSSON** i Stockholm (k):

Herr talman! Vad jag anförde var ett citat av kyrkoherde Helander, och jag uppfattar det inte som personligt riktat mot ambassadören utan mot ett tänkesätt inom beskickningen som så-

dan. Han har inte särskilt angivit vilka personer han riktade uttalandet mot, och huruvida ambassadören kände till fallet eller icke har inte varit någon huvudsak i hans argumentering.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3

Svar på interpellation ang. åtgärder till skydd för missionärer och andra svenska civilpersoner i Kongo

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **UNDÉN** erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! I en med kammarens tillstånd framställd interpellation har ledamoten av denna kammare herr Rimmerfors till mig riktat frågan, om jag ville inför kammaren lämna ett meddelande om de åtgärder som vidtagits och de möjligheter som ytterligare står den svenska utrikesledningen till buds, när det gäller att ge nödigt skydd åt missionärer och andra svenska civilpersoner i Kongo.

I anledning härav vill jag framhålla följande.

Utrikesdepartementet har såväl av konsulatet i Léopoldville som av vicekonsulatet i Usumbura och även genom flera andra källor fortlöpande hållits underrättat om de civila Kongo-svenskarnas belägenhet. Med alldeles särskild uppmärksamhet har departementet under de senaste månaderna följt utvecklingen i den del av republiken Kongo, som interpellanten närmast torde ha i tankarna, nämligen östra Kivuområdet, dit framför allt svenska pingstförsamlingarnas yttre mission sedan ca 40 år haft sin missionsverksamhet förlagd. Där har också Svenska Entreprenad AB (Sentab) ett dammbyggnadsprojekt i gång icke långt från gränsen till förvaltarstadsområdet Ruanda Urundi, till vilket företag två svenskar varit knutna. Vidare har ett par Röda

Svar på interpellation ang. åtgärder till skydd för missionärer och andra svenska civilpersoner i Kongo

kors-läkare varit verksamma i berörda område.

Beträffande utrikesförvaltningens hittills vidtagna åtgärder till dessa svenska medborgares skydd vill jag inledningsvis nämna, att Sveriges dåvarande konsul i Léopoldville redan i mars förra året företog en tjänsteresa till Kivu-provinsen för att med därvarande missionärer diskutera läget med hänsyn till Kongos då förestående självständighet och till vad som kunde tänkas hända därefter. Så gott som samtliga svenska missionärer samlades i Uvira, en ort nära gränsen till Ruanda Urundi, och vid överläggningar mellan konsuln och missionärerna uppgjordes en beredskapsplan för en eventuell evakuering från de svenska missionsstationerna i Kivu-området. Ett nytt besök av en tjänsteman från utrikesdepartementet på några av dessa stationer ägde därtill rum sislidna juli.

Med anledning av i början av detta år inströmmande rapporter om en successiv försämring av läget i östra Kivu-området och om incidenter i form av övergrepp mot därvarande européer beslöt utrikesdepartementet efter samråd med och på tillstyrkan av Filadelfiaförsamlingen och Röda korset den 19 januari att telegrafiskt instruera vicekonsulatet i Usumbura, huvudstaden i Ruanda Urundi, att tillråda missionärerna i Walikale, där även en svensk Röda kors-läkare befann sig, att bege sig till Ruanda Urundi. I anslutning härtill ombads vicekonsulatet likaledes uppmana övriga i Kivu-området befintliga svenskar att lämna detsamma. Härom underrättades jämväl konsulatet i Léopoldville, som någon dag senare inrapporterade att det även direkt från ledningen för pingstmissionen i Kivu mottagit en anhållan om hjälp med evakueringen.

Svaret från vicekonsulatet i Usumbura innehöll att de svenskar, som befunne sig vid missionsseminariet i Le-
2 — *Andra kammarens protokoll 1961. Nr 6*

mera samt vid missionsstationen i Walikale, endast kunde bispringas genom ingripande och eskort från FN-trupper. Detta svar vidarebefordrades i telegram den 20 januari till konsulatet i Léopoldville, för vilket samtidigt underströks det angelägna i att konsulatet vidtoge alla erforderliga åtgärder för dessa svenskers betryggande evakuering till Ruanda Urundi.

Den 18 januari hade svenske konsuln i Léopoldville till generalsekreterare Hammarskjölds personlige representant i Kongo, ambassadören Dayal, överlämnat förteckning över de svenska medborgare, som var bosatta i östra delarna av Kivu. Vid ifrågavarande tillfälle hade den svenska konsuln samtidigt framfört en begäran om att FN skulle göra vad som stode i dess makt för att skydda de svenska medborgarna. Två dagar senare sändes kanslisten vid konsulatet i Léopoldville till Usumbura för att därifrån ta sig fram till Bukavu och hos de militära och civila kongolesiska makthavarna därstädes söka utverka utresetillstånd för svenskarna.

De första rapporter, som ingick från den svenske kanslisten rörande det diltillsvarande resultatet av hans mission, föranledde departementet att den 28 januari hos FN-sekretariatet hemställa, att detta måtte för FN-kommandot i Kongo understryka angelägenheten av att skyndsamma åtgärder vidtoges i syfte att möjliggöra evakueringen. Inom sekretariatet hade man försäkrat, att FN-kommandot gjorde allt som stod i dess makt för att bispringa alla européer. Det har från FN-håll omtalats, att hittills mer än tusentalet europeiska och kongolesiska flyktingar med varierande FN-bistånd kunnat ta sig ut ur Kongo till Ruanda Urundi och Uganda och att man sökte uppsamla dem, som väntade på att undkomma, på centrala platser under FN:s skydd. Ett den 2 februari genom FN-sekretariatet in-

Svar på interpellation ang. åtgärder till skydd för missionärer och andra svenska civilpersoner i Kongo

gången meddelande angav att Kashamura, den Lumumba-trogne ledaren i östra Kivu, förklarar sig icke längre ha för avsikt att hindra utläningar från att resa sin väg. Svårigheten är emellertid, att denne icke synes ha auktoritet nog för att få sina anhängare att respektera detta hans beslut.

För närvarande befinner sig 12 svenskar isolerade i Lemera samt 5 — eventuellt 7 — missionärer i FN:s uppsamlingsläger i Bukavu. Samtliga är personer tillhörande svenska pingstförsamlingens yttre mission. De tidigare i Walikale befintliga svenskarna har nu kunnat lämna missionsstationen där tillsammans med den svenske Röda korsläkaren, vilken för övrigt redan anlät till Stockholm. Svenska Entreprenad AB:s tvenne tjänstemän befinner sig likaledes i säkerhet i Ruanda Urundi.

Svenske kanslisten jämte en svensk missionär besökte för två veckor sedan de i Lemera isolerade svenskarna medförande livsmedel. Därefter har den svenske representanten varit i färd med att med FN:s hjälp söka påskynda evakueringen av svenskarna i Lemera samt utverka »laissez passer» för de personer, som alltjämt är kvar i Bukavu. Den 6 i denna månad begav han sig i detta syfte jämte nyssnämnde missionär ånyo i väg till Lemera, men tills dato har inga nyheter ingått om att de lyckats i sitt företag att föra Lemera-svenskarna i säkerhet till Ruanda Urundi eller att erhålla utresetillstånd för Bukavu-svenskarna.

Jag vill tillägga, att svenska konsulatet står i ständig och nära kontakt med samtliga svenska missionsstationer i Kongo och helt naturligt är berett att självt och med FN-kommandots hjälp lämna allt tänkbart bistånd för den händelse dessa skulle hotas av upplammande oro inom deras verksamhetsområden.

Vad angår interpellantens förslag, att vaktmanskap ur de svenska FN-trup-

perna skulle avdelas för att bistå vid evakueringen av de svenska civilpersonerna i Kivu, vill jag nämna för det första, att dessa står under befäl av FN-kommandot i Léopoldville och utslutande har att taga order därifrån, samt för det andra, att de svenska trupperna är stationerade i sydligaste Kongo med bevakningsuppgifter i trakten av Elisabethville, således på ett avstånd av över 1 000 kilometer fågelvägen från Bukavu-området. I själva verket är situationen den i Bukavu, att de dit förlagda FN-trupperna enligt FN-sekretariatets uttalande blott räcker till för att skydda uppsamlingslägren nära Bukavu men icke ännu är starka nog att företa expeditioner till omkringliggande orter och lämna eskort vid dessa platser utrymning. Det är bekant, att FN-trupperna förfogar över helikoptrar, men icke heller en evakuering med detta transportmedel har tydligen bedömts som en möjlig lösning.

Omedelbart innan kammarens sammanträde öppnades fick jag några kompletterande upplysningar, som jag ber att få anföra.

Vid telefonkontakt denna dag med vicekonsulatet i Usumbura har den förut omnämnde svenske kanslisten, som först i lag lyckats ta sig över gränsen till Ruanda Urundi, meddelat att ytterligare fem kvinnliga missionärer undkommit, varför antalet i Bukavu och Lemera fortfarande kvarhållna missionärer nedgått till 10 eller möjligen högst 12. Samtidigt uppgavs det, att läget i östra Kivu-provinsen nu undergått en sådan försämring, att ingen mera på egen hand kunde taga sig över gränsen till Ruanda Urundi och att en evakuering av missionärerna i dagens läge icke kunde genomföras utan bistånd och eskort från FN-truppernas sida. I anledning av denna upplysning har utrikesdepartementet i dag telegrafiskt instruerat FN-representationen i New York att hos FN-sekretariatet un-

Svar på interpellation ang. åtgärder till skydd för missionärer och andra svenska civilpersoner i Kongo

derstryka vikten av att allt det bistånd som kan vara möjligt för denna evakuering snarast lämnas av FN-kommandot i Kongo.

Härpå anförde:

Herr RIMMERFORS (fp):

Herr talman! Jag ber att till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena få uttala mitt tack för det utförliga och klarläggande interpellationssvaret. Det kunde heller inte ha lämnats på en mera högaktuell dag än denna onsdag, då Kongo-frågan behandlas i FN:s säkerhetsråd under så ödestunga omständigheter, att inte bara Afrikas fred utan hela FN:s existens synes hotad. I dag gäller det inte bara en handfull svenskar, utan det gäller en hel kontinent, ett helt världssammanhang. Sverige har inte undandragit sig sin del av ansvaret i detta större sammanhang, men det utesluter inte att vi har ett speciellt ansvar för dem som är våra egna.

Interpellationen tillkom av två skäl. Dels var det önskvärt med en saklig officiell redogörelse i ett läge, där världspressens mera reportagebetonade skildringar kunde befaras ha skapat en sensationell överbetoning av den fara, i vilken de svenska civilpersonerna befinner sig. Ryktesspridningen är ju en svårkontrollerbar faktor i krigstid och alldeles speciellt i ett land av Kongos karaktär. Klart är att också de svenska missionärernas och andra svenska civilpersoners anhöriga känt sig oroade av dessa inbördes motstridiga rykten.

Den andra anledningen till min interpellation var det faktum, välbekant för oss alla, att Kongo är mycket vidsträckt och svårframkomligt och att den svenska konsulära bemanningen givetvis inte har något överflöd på folk. Icke desto mindre — det underströk jag redan i min interpellation — har

denna konsulatspersonal gjort utomordentliga insatser för att skydda svenska liv och svensk egendom. Jag tänker då inte minst på konsul Åkerrén och hans medhjälpare i Léopoldville.

Från de trakterna upp till Kivu-provinsens skogar och djungler är det emellertid, som också utrikesministern nyss påpekade, tusentals kilometer i ett land, som omfattar nära två och en halv miljon kvadratkilometer. Detta betyder stora svårigheter när det gäller att bispringa människor, som är inestängda i ett mer eller mindre vildmarksbetonat område, präglad av krigisk upphetsning och anti-vit propaganda.

Jag är från båda dessa synpunkter, herr talman, tacksam för utrikesministerns svar. Det ger utan förskönande omskrivningar, men också utan sensationella överdrifter, en såvitt man nu kan se saklig bild av det läge, vari svenskarna i Kivu-provinsen befinner sig. Det är sannerligen ingen ljus bild. Vi behöver mer än någonsin tänka på och känna vårt ansvar för våra sändebud och medarbetare i Kongo.

Denna fråga sammanhänger vidare med vad utrikesministern har att rapportera om åtgärder, vilka sedan länge vidtagits av den svenska utrikesledningen här hemma och av konsulats-tjänstemännen i Kongo och Ruanda Urundi. Interpellanten har nått sitt väsentliga syfte genom att ha medverkat till att denna utförliga och lugnande redogörelse har lämnats riksdagen och den svenska allmänheten. Den oro, som ändå kvarstår, gäller våra resurser om något allvarligt trots allt skulle hända, exempelvis i form av ett hastigt uppfammande allmänt inbördeskrig.

Utrikesministern säger, att »FN-trupperna inte är starka nog att företa expeditioner till kringliggande orter och lämna eskort vid dessa platser utrymning». Det är just detta som är så allvarligt. Utrikesministern håller

Svar på interpellation ang. åtgärder till skydd för missionärer och andra svenska civilpersoner i Kongo

heller inte för troligt, att FN:s helikopterbestånd kan utnyttjas för ändamålet. Betyder då detta att vi bara är hänvisade till att resonera oss fram med den förvildade soldatesken, om det skulle bli allvar? Jag vet väl, att missionärerna åtnjuter stort förtroende hos den bofasta svarta befolkningen och med rätta betraktas som dess vänner och välgörare. Men här gäller det ju ofta vilda soldathopar från helt andra områden av provinsen.

I likhet med utrikesministern är jag väl införstådd med FN:s beträngda läge i Kongo, ett läge som givetvis har förvärrats efter mordet på Patrice Lumumba. Jag ville i detta sammanhang uttrycka min tillfredsställelse med att utrikesdepartementet i dag har vidtagit den åtgärden att hos FN-sekretariatet begära största möjliga hjälp i händelse att en evakuering skulle anses omedelbart nödvändig och om den skulle kräva väpnad eskort. Jag erinrar om att det dock var FN-styrkor som nyligen hjälpte 164 amerikanska missionärer ut ur Ekvateur-provinsen.

Sedan min interpellation ställdes har ju också åtskilligt hänt på det här området. Utrikesministern har själv nämnt det som har inträffat i dag.

Rapporten om att en representant för vårt konsulat i Léopoldville har lyckats föra fem av pingströrelsens missionärer från Kivu till säkerhet i Usumbura är högeligen glädjande, även om vi alltså är oroliga för de kvarvarande. Det har dock i pressen i dag och i radion i går talats om att Svenska kyrkan skall arrangera en flygresa till doktor Schweitzers Lamberene och att denna resa eventuellt skulle kunna kombineras med ett besök i de här oroliga områdena för att hämta hem de återstående missionärerna. Om detta kan genomföras och om inte inbördeskrigets svallvågor dessförinnan slår igen kring de kvarlämnade, har vi ytterligare anledning till tacksamhet.

Missionärerna är modigt och offervilligt folk som inte i onödan ropar på hjälp. Men när krig råder och laglösheten hotar också fridens sändebud, då måste vi se dem det stöd vi kan. Jag är övertygad om att vår utrikesledning i det stycket gör vad som kan göras.

Med detta vill jag än en gång tacka utrikesministern för svaret.

Herr HAGBERG (k):

Herr talman! Sedan herr Rimmerfors' interpellation framställdes har det gått mer än två veckor. Jag tror att man kan helt understryka vad herr Rimmerfors framhöll. Det som inträffat har gjort problemet Kongo inte bara mångfaldigt utan tusenfaldigt större. Det gäller inte bara de vita missionärernas öde utan det kongolesiska folkets öde — ja, det är väl fara för världsfreden själv. Jag tycker därför att det skulle ha funnits skäl för herr utrikesministern att utnyttja detta tillfälle, när hela världsoptionens uppmärksamhet är riktad på vad som sker i Kongo och vad som sker i Förenta Nationerna med anledning av händelserna i Kongo, att säga några ord om denna sak.

Det som har skett på sistone har väl inget direkt samband med frågan om missionärernas öde, men det är uppenbart att det bland sina konsekvenser kommer att få ett försämrat läge också för missionärerna. Man kan också fråga sig om några hänvändelser till Förenta Nationerna i den riktning som de regeringen nu gjort står i rätt samband med hela problemets storlek. Jag säger det inte som någon kritik av regeringens handläggning av frågan om skyddet för missionärerna. Jag bara konstaterar att problemet ju har blivit så oerhört mycket mera omfattande.

Låt mig, herr talman, erinra om det som i dag upprör hela världen, näm-

Svar på interpellation ang. åtgärder till skydd för missionärer och andra svenska civilpersoner i Kongo

ligen mordet på det kongolesiska folkets ledare, Lumumba, på hans medkamrat i regeringen, Okito, och på parlamentets vice talman, Mpolo. Det är ännu inte klart hur det hela har gått till. I torsdags meddelades i Brazzaville-radion att de hade avrättats, i fredags sände regeringen i Elisabethville ut ett meddelande att vederbörande hade rymt och först i söndags kom dess meddelande om att de hade dödats. Detta meddelande kompletterades med uppgifter om att det var ett förlåtligt tilltag, och i andra sammanhang meddelades också att Katanga-regeringen hade tillstått mördarna 8 000 dollar som belöning. Det handlar nu inte precis om vilken dag det hela hände. Man kan väl säga att från den dag då dessa tre fraktades från Léopoldville till Elisabethville hade man vidtagit åtgärder för avrättningen. Svenska soldater i FN-styrkan fick ju åse de förberedande massakrerna på det kongolesiska folkets ledare.

De män som begärde FN:s hjälp för att åstadkomma ett enat, fritt, självständigt Kongo har fått uppleva hur det genomförts en serie statskupper som slitit loss två provinser och som slutligen störtat den lagliga regeringen.

Här avbröts talaren av herr *talman*, som yttrade: Jag får anmoda den ärade talaren att hålla sig till ämnet för interpellationen.

Talaren fortsatte:

Herr talman! Det hör till ämnet. Jag skall bara be att få ställa ett par frågor till utrikesministern. Vore det inte skäl för den svenska regeringen att ge uttryck för den indignation, som det svenska folket känner och som jag är säker på att också regeringen känner inför dessa ogärningar? Vore det inte skäl att den svenska regeringen också reste krav på att de skyldiga skall straffas? Vore det inte skäl att pröva frågan om vad man skall göra med den

makt som är huvudansvarig, nämligen Belgien? Det gäller ju också svenskar-
nas framtida öde i Kongo. Det gäller ju de missionärens öde, som blivit föremål för en interpellation som regeringen har besvarat. Jag är för min del övertygad om att en sådan deklaration, ett eftertryckligt avståndstagande, skulle bli ett stöd även för missionärerna och ett stöd för de krafter som ändå kämpar för att upprätta ett självständigt och fritt Kongo.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **UNDÉN**:

Herr talman! Med anledning av herr Hagbergs inlägg vill jag bara säga några få ord. Det är självklart att det som inträffat har skapat en synnerligen allvarlig politisk kris, som berör inte bara Kongo-aktionen utan också För-
enta Nationernas ställning och förhållandet mellan de ledande stormakterna.

Jag behöver inte stryka under att vi på svensk sida liksom överallt i den civiliserade världen är djupt skakade av de politiska mord som under så brutala former har ägt rum. Men i detta kritiska läge vill jag instämma med den amerikanske delegatens i FN, mr Stevensons ord, att vid ett tillfälle som detta är det framför allt angeläget att söka samla ansträngningarna till en lösning i konstruktiv anda av den kris som föreligger. Svenska regeringen reagerar starkt mot de måttlösa angrepp mot generalsekreteraren, som framförts av Sovjetregeringen och som enligt vår mening är helt orättfärdiga. Svenska regeringen ger herr Hammar-skjöld sitt fulla stöd.

Det som nu är av vikt är att försöka komma fram till konstruktiva lösningar för framtiden. Jag tror inte att det är lämpligt att just nu uppta någon större debatt i kammaren då frågan i detta ögonblick behandlas av Förenta Nationernas säkerhetsråd.

Återkallande av motion

Herr HAGBERG (k):

Herr talman! Jag får tacka herr utrikesministern för att han i alla fall sade något i denna väsentliga fråga.

Jag har den kritiska invändningen att göra mot det han sade, att regeringen nu borde pröva, huruvida den skall fortsätta att instämma med den amerikanska regeringen. Jag tror inte att dess rekommendationer kommer att ge positiva bidrag till lösningen av frågan. Hittills har de inte gjort det utan uteslutande förvärrat läget och skapat den mest dramatiska och livsfarliga situation för ett helt folk som man gärna kan tänka sig.

I övrigt skulle jag gärna ha sett att utrikesministern — i stället för att upprepa dessa monotona solidaritetsdeklarationer för herr Hammarskjöld — ett ögonblick stannat inför frågan, om det i dag är viktigare att stödja Hammarskjöld än att försöka finna en lösning på det nuvarande läget. Jag skall här inte säga någonting vare sig för eller emot herr Hammarskjöld. Jag vill bara konstatera, att hans situation är ohållbar nu. Han har splittrat Föränta Nationerna. Hans namn står som ett kännetecken för en politik som fördöms i mer än halva världen, inte minst av de afrikanska och asiatiska folken. Jag tror därför att regeringen har anledning att fråga sig, om det nu inte finns viktigare saker att tänka på än att utfärda proklamationer för svensken Hammarskjöld — vilken aktning man än må hysa för honom. Nu gäller det stora ting, inte minst frågan om Föränta Nationernas vara eller icke vara.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å bordet vilande skrivelse nr 38, med redogörelse för försöksverksamheten med nioårig enhetsskola m. m.

§ 5

Föredrogs var för sig följande på kammarens bord liggande motioner; och remitterades därvid

till bevillningsutskottet motionerna nr 645 och 646; samt

till behandling av lagutskott motionen nr 647.

§ 6

Återkallande av motion

Vid nu skedd föredragning av motionen nr 648, av herr Stiernstedt m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 28, med förslag till lag om ändring i skattestrafflagen den 11 juni 1943 (nr 313), lämnades på begäran ordet till

Herr STIERNSTEDT (h), som anförde:

Herr talman! På mina egna och mina medmotionärers vägnar ber jag att få återkalla motionen nr 648.

Kammaren biföll denna hemställan.

§ 7

Föredrogs var för sig och hänvisades till behandling av lagutskott motionerna nr 649—651.

§ 8

Föredrogs den av herr *Elmwall* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående mjölkproduktionen i Mellansverige.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 9

Föredrogs konstitutionsutskottets memorial nr 2, med uppgift å vilande förslag till ändrad lydelse av dels 28 § regeringsformen, dels 68 § riksdagsordningen, dels 1 kap. 8 § tryckfrihetsförordningen.

Kungl. Maj:ts hovhållning

Herr talmannen gav särskilda propositioner beträffande vart och ett av de under punkterna 1)—3) i utskottets memorial upptagna förslagen, nämligen dels på antagande av förslagen, dels ock på förkastande av desamma; och antog kammaren förevarande förslag till ändring i grundlagarna.

§ 10

Utgifter under riksstatens första huvudtitel

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1961/62 under första huvudtiteln, avseende anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna, jämte i ämnet väckt motion.

*Punkten 1***Kungl. Maj:ts hovhållning**

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t under första huvudtiteln (punkt 1, s. 1 och 2 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 3 januari 1961) föreslagit riksdagen att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1961/62 anvisa ett anslag av 2 300 000 kronor. Anslaget hade för innevarande budgetår uppförts med 2 000 000 kronor.

I en inom andra kammaren av herr Johansson i Stockholm *m. fl.* väckt motion (II: 369) hade hemställts, att riksdagen med hänvisning till att årets Guadeloupemedel kunde användas för ändamålet måtte avslå förslaget om en höjning av anslaget till Kungl. Maj:ts hovhållning med 300 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 369, till Kungl. Maj:ts hovhållning för budgetåret 1961/62 anvisa ett anslag av 2 300 000 kronor.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr JOHANSSON i Stockholm (k):

Herr talman! För tre år sedan föreslog den kommunistiska riksdagsgruppen, att författningsutredningen skulle få i uppdrag att även syssla med frågan, om vi skall ha monarki eller republik här i landet. Detta avslogs, och utredningen har nu i stället föreslagit en utvidgning av arvsrätten till kronan, så att den ärftliga tronföljden kommer att bevaras.

Eftersom vi alltså får räkna med att monarkien tills vidare kommer att bevaras, har vi i år begränsat oss till en motion, där vi dels upprepar vårt förslag om upphävande av kungahusets skattefrihet och dels yrkar avslag på regeringens förslag att anslaget till konungens hovhållning skall ökas med 300 000 kronor. Vi hänvisar till att samma summa årligen utbetalas som ränta på de s. k. Guadeloupemedlen. Dessa pengar bör kunna användas i detta sammanhang.

Konungens hovstat hör som bekant till de frågor, där riksdagen inte har någon som helst insyn. På de flesta andra håll kan riksdagens förtroendemän granska hur medlen användes, men inte här.

Riksdagen får visserligen se grannlåten vid sitt högtidliga öppnande, där hovstaten kommer guldsmidd och ordensprydd bland relikerna från det förflutna, medan svenska folkets valda ombud får kliva in i överrock och galoscher eller — som Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning skrev — som statare på bjudning hos baron, men med den skillnaden att statarna åtminstone tar av sig ytterkläderna.

I denna tid av rationaliseringar och tidsstudier och strävan till effektivitet frågar vi oss emellertid, om inte hovstaten borde komma i första rummet när det gäller rationalisering och sparsamhetsiver. Jag skulle vilja ställa frå-

Kungl. Maj:ts hovhållning

gan: Behöver vi hovstallmästare i en tid, när hästarna håller på att försvinna ur landet, och måste vi ha en överhovjägsmästare? Då riksdagen inte har någon insyn har jag måst vända mig till andra källor när jag vill förorda en eventuell rationalisering vid hovet. Jag har vänt mig till de verkligt sakkunniga, vilka alltid skaffar sig insyn, nämligen den kulörta veckopressen.

I Hemmets Journal nr 51 1959 har jag fått kunskap om en av de många tjänster som berörs av ifrågavarande anslag. Det är ingen av de större på avlöningslistan det gäller. Det gäller bara 1 200 kronor i månaden utöver officerslönen, och denna ersättning skall, förmodar jag, nu ökas med 15 procent. Det är en rätt vacker uppflyttning när de flesta svenska anställda inte har någon lönerörelse utan har tvåårsavtal och när till och med de som fick mest, nämligen spårvägsmännen i Stockholm, bara fick 13 procent för flera års eftersläpning.

Det gäller en liten anställning vid hovet som enligt tidningen Hemmets Journal anses vara Sveriges bästa jobb. Där berättas om hur regementschefen ofta har ett väldigt schä med att se efter vilken av officerarna som har den bästa härstamningen och den bästa begåvningen för att få den i beföringshänseende rätt matnyttiga uppgiften att vara Hans Majestäts adjutant. Det anses vara en mycket krävande uppgift. Den kräver mycket uppsettande. När man söker efter en konkret uppgift som denne man i hovstaten har att utföra skall jag ge ett exempel.

Jo, säger man, han har som särskild uppgift att blanda salladen under den kungliga middagen. Jag citerar ordagrant: »Nästän till varje mål skall det vara grönsallad, och denna skall adjutanten tillreda. Vid bordet. Den får nämligen inte tillredas i förväg, utan kungen vill att det skall ske vid bordet. Och det sker efter ett visst recept. Och så skall adjutanten dessutom person-

ligen svara för dryckerna. Dessa två saker åvilar konungens personliga representant av gammal hävd. Och adjutanterna brukar passa på att intervju de olika funktionärerna om hur man till exempel lagar till den eller den rätten eller hur man bryter servetterna vid hovet. Det kan ju vara roligt att briljera med 'kungliga seder' hemma i familjen eller på egna privata tillställningar.»

När jag läste detta föll mig i minnet en gammal dikt av Verner von Heidenstam. Det är hans orientaliska dikt om Hafed, som under hela sitt liv sökt efter Moguls kungaring. Han hade ingen tur. Men hans late och mycket slarvige broder, som hade hand om renhållningen i staden, hade enligt Heidenstam litet bättre tur:

Så snart han kom ur staden
han stjälppte tunnan kring.
Bland vissna salladsbladen
låg Moguls kungaring.

Svenska officerare har lyckligtvis inte på 145 år behövt utmärka sig på slagfältet. Vår långa fred är lika lång som utbetalningen av Guadeloupemedlen, och vi gläder oss över att officerarna inte har behövt utmärka sig med tillhjälp av svärd, kanoner och atomvapen. Det är onekligen litet mera trevligt att utmärka sig vid salladsbesticket. Vi tycker dock att detta är en post som i vår rationaliseringstid borde kunna indragas. Vi har i och för sig i år inte ansett att det där med pensioneringen och vad som anföres i utskottets förslag skulle upphöra. Vi har visat en annan väg, där medel skulle kunna tas. Jag tänker här inte upprepa vad jag och flera med mig anförde i debatten om Guadeloupemedlen för några år sedan. Jag erinrar om att vi med stöd av mycket starka källor påvisade, att denna uppgörelse med huset Bernadottes stamfar enligt många experters redogörelse byggde på att han hade lyckats få det hela dithän, att de summor

Kungl. Maj:ts hovhållning

som England betalade för att Sverige avstod från den västindiska ön Guadeloupe var den kungliga familjens egendom, fastän det stod skrivet Kungl. Maj:t och Kronan. Han fick dåvarande statsråd att gå med på att som en gottgörelse för den gåva han givit — han hade förresten redan fått betalt för den — skulle hans efterkommande så länge de besatt Sveriges tron få lyfta den årliga räntan på 300 000 svenska kronor i nuvarande mynt. Under 145 år har denna summa utgått, och det blir sammanlagt 42 miljoner kronor. De har inte skänkts till något välgörande ändamål.

Jag ifrågasatte redan tidigare i en polemik med herr Heckscher om inte svenska regeringen borde bryta sitt kontrakt, vilket den mycket väl skulle kunna göra, ty reverser är inte eviga. Gamle Karl XIV Johan var själv en revolutionsgeneral, som överkorsade många reverser med det dåvarande franska kungahuset. Vi har menat att man åtminstone kunde räkna bort inkomsterna från Guadeloupemedlen, när anslagen till hovet beräknas, vilket även utskottets socialdemokrater yrkat avslag på.

Jag har således, herr talman, inte några förhoppningar om att segra i voteringen, även om debatten om republik har fått en anmärkningsvärd fart på sistone, utan jag nöjer mig med att yrka bifall till motionen.

Herr MELLQVIST (s):

Herr talman! Herr Johansson i Stockholm har på känt maner hållit en mycket kåserande framställning över sin gamla käpphäst, som behandlats vid ett antal riksdagar från 1957 och fram till dags dato, utan att något nytt framkommit annat än just denna hänvisning till den gamla fonden med Guadeloupemedel. När utskottet även i år har behandlat en motion i detta spörsmål har man, som jag redan anfört, ansett att inget nytt i sak har framkommit, var-

för utskottet bara rekommenderar, att motionen måtte avslås av riksdagen.

När det gäller hovhållningen i övrigt ligger det till på det sättet, att anslaget för detta ändamål varit oförändrat sedan budgetåret 1958/59. På grundval av därefter inträffade kostnadsförändringar på en mängd olika områden och med hänsyn till att huvudparten av det höjda anslaget går till löner och pensioner, kan utskottet för sitt vidkommande tillstyrka vad regeringen i propositionen har äskat.

Utskottet har vid årets behandling av detta ärende fått en mycket utförlig föredragning kring just dessa spörsmål och framför allt en specificering av på vilket sätt här ifrågavarande medel användes. Mot bakgrunden därav är utskottet också överens om att tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Fru ERIKSSON i Stockholm (s):

Herr talman! När det gäller det kåseri, som herr Johansson i Stockholm nyss höll, kan jag helt instämma vad beträffar ironien mot hovlivet och det sätt, på vilket vi ser första statsmakten presenterad.

Men jag måste samtidigt säga, att därifrån och till att i detta fall gå in för tidsstudier av hovpersonalen är det ändå ett steg. Det är underligt att många av dessa, som kåserar och ironiserar över de kungliga tillställningarna, så gärna själva går till dessa och hjälper till att höja kostnaderna. Om man inte gillar dessa tillställningar, så vore det konsekvent att hålla sig därifrån. Det hindrar inte att man hoppas på att den författningsutredning, som i så många detaljer har annonserat vad den skall komma fram till innan något beslut fattats, dock skall ta sig samman och även behandla denna sida av saken.

Jag instämmer helt med herr Johansson om att skattefråset är otidsenligt liksom sättet att ha en upvaktning, sät-

Ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten

tet att öppna riksdagen o. s. v. Vi har tidigare talat om att detta är något, som man bör ändra på. När vi nu emellertid har en utredning, som tycks ha för avsikt att ganska snart presentera sina förslag, varvid det blir tillfälle att diskutera dessa frågor, anser jag det meningslöst — vilka sympatier man än har för reformen — att i dag säga att skattefriheten bör försvinna. Man är ju inte beredd att ändra på systemet i övrigt.

Med det sagda vill jag ha framfört, att jag anser det oriktigt att dela upp människor — på basis av det sätt, på vilket de tar ställning till herr Johanssons i Stockholm yrkande — i helhjärtade och mindre helhjärtade republikaner och i folk, som helt tar avstånd från kravet på republik. Jag är så helhjärtad republikan som herr Johansson någonsin kan bli, men jag kommer ändå här att rösta för utskottets förslag. Jag tycker nämligen att det är alldeles för lättvindigt att bara ta upp en enda detalj, när man inte kan granska hela saken.

Herr JOHANSSON i Stockholm (k):

Herr talman! Ingenting har inträffat, säger herr Mellqvist. Detsamma har man sagt under de 145 år, som Gualoupemedlen utgått. Men under den tiden har det dock inträffat en hel del. Det finns ju inte kvar mer än sju eller åtta kungahus i hela världen. De utgifter som det här gäller hör inte heller till de större som det parti, herr Mellqvist tillhör, är med om att bevilja.

När jag hörde herr Mellqvists anförande fick jag en känsla av att det inte finns något mera konungsligt än majoriteten i det parti, som dock har republiken på sitt program.

Fru Eriksson i Stockholm sökte göra gällande, att också republikaner infinner sig är kungen bjuder på middag. Vi går inte dit för att vi tycker att det är särskilt roligt. Men vi har ett kungahus och vi har en riksdag, där det

finns flera republikaner, som tycker att så länge det finns ett kungahus bör de få något igen på den dryga skatt, som de varit med om att betala. Vi kräver ett annat system, men vi är tvungna, som Carl Lindhagen sade en gång, att »respektera gällande lag med fri rätt att välja en annan».

Jag medger att det inte är fråga om någon stor sak. Fru Eriksson i Stockholm säger, att så långt som till tidsstudier vill hon inte gå. Nej, det kanske inte behövs. Jag tror att även utan tidsstudier inser nog större delen av folket, att detta är ett område, där man verkligen skulle kunna rationalisera bort en del. Där skulle högern verkligen ha anledning att visa prov på sin i detta fall obefintliga sparsamhetsiver.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan oförändrad.

Punkterna 2—6

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 11

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar under Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 12

Ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 15, i anledning av väckta motioner om ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten.

Ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ragnar Bergh* (I: 245) och den andra inom andra kammaren av herr *Heckscher m. fl.* (II: 356), hade hemställts dels att riksdagen måtte med avslag på Kungl. Maj:ts proposition nr 1, såvitt här vore i fråga, ur budgeten avföra samtliga de anslagsposter, som funnes upptagna i en vid motionerna fogad bilaga 1, dels att riksdagen måtte, med ändring av Kungl. Maj:ts proposition nr 1, såvitt här vore i fråga, besluta att samtliga de anslag som funnes upptagna i en vid motionerna fogad bilaga 2 skulle vara obetecknade samt minskas med vartdera en tiondedel av det föreslagna anslagsbeloppet, dels att anslag till Omkostnader hos diverse myndigheter måtte beräknas till vissa angivna belopp under andra, femte—åttonde och tionde—tolfte huvudtitlarna, dels att reservationsanslag till Diverse utgifter måtte beräknas till vissa angivna belopp under andra, tredje, femte—åttonde och tionde—tolfte huvudtitlarna, dels att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att under de avförda anslagen föreliggande medelsbehov måtte i mån av medelstillgång tillgodoses inom ramen för varje huvudtitels här ifrågavarande anslag, dels att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om sådan ändring av de administrativa reglerna beträffande omkostnadsanslag, att dessa såsom maximerade totalbelopp utan bindande specificering ställdes till vederbörande myndigheters förfogande, dels ock att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa att vid varje budgetårs slut till riksdagen lämnades en redovisning för användningen under förflutna budgetår av anslagen till Diverse utgifter och till Omkostnader hos diverse myndigheter.

Utskottet hemställde, att motionerna I: 245 och II: 356 icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade avgivits av fröken *Andersson* samt herrar *Ragnar Bergh*, *Staxäng* och *Heckscher*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 245 och II: 356,

1) godkänna i motionerna förordad överflyttning av medel från sak- och bidragsanslag till anslag till Diverse utgifter resp. Omkostnader hos diverse myndigheter, vilken överflyttning beräknades medgiva en total minskning av medelsbehovet med omkring 10 procent;

2) godkänna i motionerna förordad ändring beträffande vissa angivna större omkostnadsanslag, vilken ändring beräknades medgiva en total minskning av medelsbehovet med omkring 10 procent;

3) hos Kungl. Maj:t hemställa, att efter utgången av varje budgetår skulle till riksdagen lämnas en redovisning för användningen under budgetåret av de i motionerna föreslagna anslagen till Diverse utgifter resp. Omkostnader hos diverse myndigheter.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr **HECKSCHER** (h):

Herr talman! Som framgår av utskottsutlåtandet har denna fråga varit föremål för behandling vid varje riksdagssession sedan 1958. Den börjar höra till de ständiga följeslagarna till vår budget.

Man kan fråga sig, om detta i grunden är en politisk fråga eller en budgetteknisk fråga. Jag tror att det ur de allra flesta synpunkter vore väl, om vi kunde diskutera den främst ur den senare synpunkten, alltså ur synpunkten av vad som är en lämplig ordning för anslagens uppförande i statsbudgeten, oberoende av vilken ståndpunkt olika politiska partier därvidlag intar. Jag skall gärna erkänna att jag för min personliga del anser huvudsaken vara den rationalisering av budgeten som ligger

Ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten

i att man sammanför en mängd små anslag till större poster. Den svenska budgetens uppställning är i själva verket ganska besynnerlig. Den är tämligen enastående i sin detaljerade fördelning på många små anslag och anslagsposter. En rationalisering i det hänseendet skulle alltid möjliggöra besparingar, vare sig de besparingarna skulle komma omedelbart eller först senare, när man hade börjat få se konsekvenserna av systemet.

Emellertid är jag ganska övertygad om att en besparing skulle vara möjlig om det genomföra tämligen omedelbart. En nedskärning av de totala beloppen i här ifrågasatta mycket begränsade utsträckning kan knappast medföra överväldigande svårigheter, om man får en friare dispositionsrätt inom budgetens ram. Jag tror att ett studium av själva anslagsbelastningen skulle vara tämligen upplysande i det hänseendet. Det skulle i varje fall ge vid handen att det aldrig varit möjligt att spå mera exakt om vilka belopp som erfordras under dessa särskilda småposter.

Utskottet talar i sitt utlåtande om att en viss rationalisering redan ägt rum och hänvisar därvid bland annat till åttonde huvudtiteln. Jag skall gärna erkänna att åttonde huvudtiteln är något mindre uppdelad i småposter än den varit tidigare. Men annars tycker jag exemplet är djärvt valt, eftersom åttonde huvudtiteln innefattar 331 särskilda anslag och ungefär hälften av dem återfinnes på den lista över småanslag som har fogats till här ifrågasvarande motion. Därutöver finns det också andra små anslagsposter. Det är karakteristiskt just för åttonde huvudtiteln, att det finns ett mycket stort antal bidragsanslag, beträffande vilka Kungl. Maj:t inte har möjlighet att göra överföringar ens i de fall, då man skulle kunna behöva större bidrag på en post och ha mindre behov av det utgående anslaget på en annan post. Hela syftet med den sammanföring som här ifråga-

sättes är, att man skall få större rörlighet mellan de olika anslagen och därmed också få större möjlighet att efter hand bedöma vilka ändamål som bör ges företräde framför andra.

Under tidigare överläggningar i denna fråga har man i det sammanhanget talat om att detta skulle inkräkta på riksdagens befogenheter. I motionen, som ju återkommit år efter år, har vi därför alltmer ägnat oss åt att diskutera den frågeställningen.

Sammanfattningsvis skulle jag vilja säga följande. Det kan kanske te sig egendomligt att en medlem av oppositionen önskar att regeringen skall få friare händer vid anslagens användande. Men det är inte så konstigt som det låter. Regeringen gör ändå som den vill; det vet vi mycket väl. Vad det är fråga om i detta sammanhang är inte om regeringen skall få mer att säga till om — ty det har den redan så mycket man kan begära — utan om ansvaret skall läggas där det bör ligga, nämligen hos regeringen, eller om det skall vara möjligt för regeringen att också i fortsättningen skjuta ifrån sig det ansvaret på riksdagen och påstå, att dessa avgöranden i verkligheten är resultatet av ett detaljerat övervägande i riksdagen. I verkligheten är ändå, såsom vi alla vet, regeringen härvidlag bestämmande, vare sig det sker på parlamentariska grunder eller på annat sätt.

Omkostnadsanslagen brukar också nämnas i detta sammanhang. Jag vill understryka att beträffande omkostnadsanslagen finns det ett särskilt behov av rörelsefrihet. Där är det speciellt svårt att i förväg beräkna exakt hur mycket som kommer att erfordras. Där finns också särskilda möjligheter att under arbetets gång utnyttja en rörelsefrihet, om sådan ställes till förfogande.

Statsrevisorerna har i årets berättelse beträffande en enda huvudtitel — men detsamma torde gälla samtliga huvudtitlar — konstaterat att det med

Ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten

nuvarande system finns en viss benägenhet hos myndigheterna att vid budgetårets slut försöka att så att säga i förskott använda de omkostnadsanslag som står till förfogande, dels därför att man inte vet om det inte nästa år kommer att uppstå större knapphet, så att den marginalen blir erforderlig, och dels därför att man befarar att en besparing på omkostnadsanslaget möjligen kan användas som motivering för en sänkning av anslaget. Den ökade rörelsefrihet, som här är i fråga, skulle såvitt jag förstår kunna förhindra att den situationen behövde uppkomma. Ur den synpunkten tror jag därför att det sammanförande av omkostnadsanslaget, som här är föreslagen, är av praktiskt värde — i synnerhet naturligtvis om den förutsättningen uppfylles, att även regeringen å sin sida ger underlydande verk och myndigheter motsvarande ökning av deras rörelsefrihet.

Det är med den motiveringen, herr talman, som jag i år liksom i motsvarande sammanhang tidigare ber att få yrka bifall till reservationen av fröken Andersson m. fl.

Herr PETERSON i Degerfors (s):

Herr talman! Jag förutsätter att kammarens ledamöter har läst herr Heckschers motion och skall därför inte gå närmare in på den. Som herr Heckscher antydde är det fjärde gången vi behandlar denna fråga här i kammaren. Jag skulle kunna hänvisa till vad som sagts vid tidigare tillfällen. Några nya synpunkter på denna fråga har knappast tillkommit. Men låt mig ändå säga ett par ord i anledning av det anförande som herr Heckscher hållit.

Enligt det förslag, som framförts motionsledes, avses att mindre poster — förslagsvis poster under 500 000 kronor — skulle sammanföras i större anslagsposter. På det sättet skulle man, säger herr Heckscher, kunna rationalisera arbetet.

Jag är emellertid inte övertygad om att det skulle bli en rationalisering. För Kungl. Maj:t kan det visserligen bli en rationalisering vid propositionsskrivandet. Men kommer inte en dylik ordning att föranleda massor av motioner och interpellationer från riksdagsmäns sida med förfrågningar om vad de och de klumpsummorna skall användas till? En ändring i enlighet med motionerna tror jag skulle medföra ökat arbete för Kungl. Maj:ts kansli och inte rationalisering.

Vi har inte inom utskottet ställt oss fullständigt avvisande till de synpunkter som i motionerna framförts. Vi har sagt: »Utskottet har inte något att erinra mot att ifrågavarande problem ägnas fortsatt uppmärksamhet genom Kungl. Maj:ts försorg. Särskilt kan det vara förtjänt av övervägande, om inte ett sammanförande av vissa mindre omkostnadsanslag skulle kunna medföra en rationalisering och vissa besparingar.» Men vi är inte övertygade — och det har vi också framhållit i vårt utlåtande — att man utan vidare kan säga att det går att göra en nedskärning av vissa anslag med 10 procent — eller med 5 procent, som föreslagits i vissa andra fall. Här kan man för övrigt notera den förändring motionen undergått från tidigare år, då sänkningar på 20 procent föreslagits. Det tyder på att inte heller motionärerna varit övertygade om att den väg de föreslagit är framkomlig.

Jag kan inskränka mig till att upprepa vad vi sade förra gången denna fråga debatterades, nämligen att vi saknar grundval för att ta ställning till detta motionsyrkande. Det är orimligt att ett utskott vid behandlingen av denna fråga skall kunna överblicka alla de konsekvenser, som eventuellt kan uppstå. Därför har vi uttalat att i den mån en omläggning är nödvändig och kan anses vara rationell bör den prövas av Kungl. Maj:t.

Med detta, herr talman, ber jag att

Ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten

för fjärde året i följd få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **HECKSCHER** (h):

Herr talman! Som herr Petterson i Degerfors också framhåller är utskottets motivering identiskt lika med motiveringarna vid tidigare tillfällen. Den enda nyheten är att utskottet fått en ny talesman. Jag uttrycker min glädje över att vi i alla fall har lyckats trötta ut den föregående, och jag kan försäkra herr Petterson, att jag skall försöka trötta ut också honom i denna fråga, därför att jag tror att den är ganska väsentlig.

Utskottet säger att det inte ställer sig fullständigt avvisande till motionerna. Det har ingenting att invända mot att Kungl. Maj:t ägnar frågan fortsatt uppmärksamhet, men det kan inte förorda ett beslut med anledning av de motionsvis gjorda yrkandena. Den uppmärksamhet, som Kungl. Maj:t ägnat frågan, är möjligen mycket stor, men den är i varje fall fördold för en utomstående betraktare. Ur den synpunkten tycker jag att utskottets tidigare uttalande i denna riktning kanske inte egentligen har haft den effekt som man skulle förmoda, när man lyssnar till vad herr Petterson säger här i dag.

Att vi motionärer med den oändliga blygsamhet som givetvis kännetecknar oss, har sänkt våra anspråk på nedskärning från 20 till 10 procent må åtminstone inte räknas oss till last på något sätt utan snarare betraktas som ett bevis för vår önskan att verkligen få saken ordentligt diskuterad.

Skämt åsido, herr talman! Den rationalisering, som en sådan här anordning skulle medföra, hänför sig inte till propositionsskrivandet och inte heller till den större eller mindre förekomsten av motioner, utan till frågan om hur man på lämpligaste sätt kan hushålla med statens medel. Vi vet alleman — inte minst vi som i statsutskottet så att säga ser resultatet år

från år av vad vi har varit inne på de föregående åren — att det är utomordentligt svårt att i förväg överblicka medelsbehoven. Förmodligen är det mycket svårt även i kanslihuset, i varje fall när man sysslar med budgetarbetet, och hos de myndigheter som skall göra upp petita, men det är också svårt för riksdagen att under våren veta precis hur mycket som kommer att gå åt under det kommande budgetåret. Varje ökning av rörelsefriheten så att man under löpande budgetår kan anpassa sig efter inträffade förändringar möjliggör en mera rationell hushållning. Det är i detta avseende som en rationalisering är påkallad och inte i det andra hänseendet.

Jag vill i detta sammanhang också erinra om att Kungl. Maj:t på ett mycket viktigt område efter förslag från en kommitté, som jag har haft äran att tillhöra, i år har föreslagit en rationalisering av i stort sett detta slag inom en bestämd gren av budgeten.

Det är från denna synpunkt jag tror att ett bifall till dessa yrkanden faktiskt skulle kunna leda till en väsentlig rationalisering av den ekonomiska förvaltningen.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet **EDENMAN**:

Herr talman! Jag vill också med några ord bidra till uttrötningen, i detta fall av herr Gunnar Heckscher. Han kommer förmodligen igen nästa år, och det är naturligtvis riktigt att denna fråga skulle kunna förtjäna en verkligt djuplodande debatt. Det är ett viktigt spørsmål hur budgeten är uppställd, inte minst med hänsyn till att riksdagen skall kunna få en verklig bild av budgeten. Jag kan försäkra herr Heckscher, att inom samtliga departement och självfallet inte minst inom finansdepartementet ägnas denna fråga rent tekniskt en mycket stor uppmärksamhet år från år. Min huvudtitel är i år

Ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten

helt omlagd — jag tror och hoppas på ett sådant sätt att den skall vara över-skådligare och enklare. En rad små anslag har också sammanförts till större. Men just den senare frågan kan nog inte behandlas så generellt som herr Heckscher gjorde. Jag skall ta ett exempel. På åttonde huvudtiteln finns i år en beräkningspunkt som är angiven såsom anslag till litterär, konstnärlig och musikalisk verksamhet. Meningen är att regeringen senare under riksdagen skall framlägga en proposition och för riksdagen och allmänheten tala om, hur dessa pengar skall användas. Anser herr Heckscher, att det hade varit en förmån för dem det vederbör och för riksdagen, om vi helt enkelt hade tagit denna klumpsumma på 600 000, 630 000 eller 640 000 kronor — eller vad det kan bli — och kallat den ett anslag till kulturverksamhet i största allmänhet? Borde man inte snarare uppskatta att regeringen försöker tala om hur pengarna används, såsom också herr Peterson i Degerfors här nämnde? Om vi hade mycket stora belopp till vårt förfogande — men det anser inte herr Heckscher att regeringen skall ha — skulle vi kunna laborera med klumpanslag, inte minst när det gäller den kulturella politiken, men när dragkampen mellan olika utgiftsändamål är mycket hård är det väl rimligt att regeringen redovisar hur den tänker använda de pengar, som riksdagen eventuellt kommer att anslå.

Jag undrar, om det är det engelska systemet som föresvävar herr Heckscher. På universitetsområdet har man där en jättefond, och när den är klar skiljer sig regering och parlament från fortsatta bekymmer. Fonden löper på fem år, och pengarna lär alltid ta slut före periodens utgång. I Sverige har vi lotterimedlen. Jag är övertygad om att det kanske skulle bli lättare för vederbörande departementschef att argumentera för en ökning av denna, om den vore specificerad. Nu är den en

stor klumpsumma, och den är mycket svår att få ett grepp om.

På det sättet kan man ta område efter område. Om ett litet anslag till en liten institution försvunne i den allmänna verksamheten, tror herr Heckscher att den lilla institutionen skulle gagnas av att gå upp i den större ekonomiska enheten? Jag tror det inte. När en departementschef dagligen under hösten blir utsatt för uppvaktningar från allehanda håll, är det just därför att man vill ha pengarna öronmärkta. Man vill veta att riksdagen vet hur Kungl. Maj:t använder anslagen. Denna fråga, herr Heckscher, kanske högerpartiet skulle fundera ytterligare ett år på och komma igen nästa riksdag.

Herr HECKSCHER (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag medger, att om lotterimedlen blivit specificerade, så att frågan om operabygget hade fått anges för sig, hade saken kanske kommit i ett något annat läge i detta särskilda fall. Jag tror emellertid inte, att man nödvändigtvis behöver ta detta exempel. Det är inte bara det engelska systemet som föresvävar mig — allra minst när det gäller universiteten — utan en tendens i fråga om budgetorganisationen som är utmärkande inte för ett eller två eller tre länder utan för den allmänna uppfattningen på alla håll, vilken går i riktning mot en mindre detaljerad specificering och en friare hushållning.

Det är klart att vi skall i och för sig uppskatta den upplysningsverksamhet som bedrivs från regeringens sida genom att den talar om hur den har för avsikt att använda pengarna, men statsrådet Edenman vet säkert bättre än de flesta att det är svårt att i förväg avgöra, hur mycket pengar som kommer att behövas vid en relativt avlägsen tidpunkt. Jag skulle tvärtom statsrådet Edenman vilja säga att har man mycket stora summor till sitt förfogande, då kan man kosta på sig en

Ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten

uppsplittring av den typ som nu förekommer. Har man däremot begränsade medel till sitt förfogande, behöver man en viss rörelsefrihet, så att man skall vara säker på att inte några pengar som är anslagna till ändamål, där de strängt taget skulle kunna undvaras, går förlorade. Det är en sådan hushållning som vi genom vår motion har velat möjliggöra, men när regeringen inte är med på saken är kanske förklaringen den att regeringen önskar räkna med att få obegränsade medel till sitt förfogande och därför vill bibehålla uppsplittringen.

Herr PETERSON i Degerfors (s):

Herr talman! Herr Heckscher tyckte att han hade vunnit åtminstone en halv seger genom att han lyckats uttrötta herr Hans Gustafsson, som tidigare fört utskottets talan i denna fråga. Jag kan försäkra herr Heckscher att vi från utskottets sida med förenade krafter skall stå ut ytterligare rätt många år, och frågan är om det här problemet verkligen är aktuellt när vi är förbrukade.

Jag vill inte på något sätt påstå att jag är expert på statliga budgetuppställningar, men jag har sysslat rätt mycket med kommunala budgetfrågor, och jag vet att man där ur ren besparingssynpunkt försöker att så långt som möjligt undvika klumpanslag. Man känner väl till benägenheten inom olika förvaltningsgrenar att till varje pris göra av med de pengar som ställts till förfogande, och därför vill man inte ta upp alltför stora poster till oförutsedda och diverse ändamål. Man har kommit underfund med att det är klokt att i stället specificera anslagen. De ekonomiska förvaltningsorganen får därigenom större möjligheter att ha kontroll över ekonomin.

Det skulle kanske bli fråga om någonting liknande, därest den statliga budgeten skulle bestå av stora anslag, som innebar att de olika förvaltnings-

cheferna fick ett helt annat spelrum än med nuvarande budgetuppställning.

Jag vet inte om man kan göra några direkta jämförelser, men i varje fall säger mig min erfarenhet från det kommunala fältet att man där har gått den motsatta vägen för att åstadkomma besparingar.

Herr talman! Jag har fortfarande inte något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr ELIASSON i Sundborn (cp):

Herr talman! Bara några ord! Herr Heckscher hade en viss förståelse för att man kunde vara förvånad över att representanter för högern ville begränsa riksdagens inflytande. Ja, herr Heckscher kan ju inte förneka att det är en begränsning som här ifrågasatts. Om jag fattade rätt sade emellertid herr Heckscher samtidigt någonting om att regeringen i alla fall gör som den vill. Men det är väl ganska sällsynt att regeringen inte ser till att anslag som beslutats av riksdagen till, låt mig säga en organisation också blir utbetalade. Jag vill i detta sammanhang också erinra om att anslagens betydelse inte bara kan mätas efter beloppens storlek. Ett begränsat anslag på kanske 50 000 kronor till en viss social och kulturell verksamhet kan vara ganska betydelsefullt i vårt samhälle, även om det inte rör sig om några miljonbelopp.

När riksdagen såsom nu tar ställning till beloppens storlek då det gäller sakan anslag har ju regeringen sedan att följa riksdagens beslut, och då vet också riksdagen hurdana anslagen kommer att bli. Detta kan man inte veta enligt det system som herr Heckscher och hans medmotionärer här förordar, utan då måste riksdagen nöja sig med att i efterhand få kännedom om vad regeringen har beslutat.

Vidare vill jag säga några ord om den där rationaliseringen som herr

Ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten

Heckscher talar så mycket om. Jag kan inte förstå att det verkligen skulle innebära en begränsning av utskottens och kamrarnas sysslande med frågor, vilka herr Heckscher förmodligen betraktar såsom mera bagatellartade, om man gick den vägen att man sammanförde en rad mindre sakanslag till ett klumpanslag. En sådan ordning betyder bara att det här i riksdagen kommer att väckas en hel del motioner, som utskott och kamrar sedan skall syssla med, och att det kommer utskottsutlåtanden som i många fall är försedda med reservationer, enligt vilka reservanterna vill ha mera vägledande uttalanden än utskottsmajoriteten önskar gå med på. När riksdagen sedan väl fattat sitt beslut och med hänsyn till anslagens karaktär kanske inte velat göra något bindande eller vägledande uttalande, så kommer interpellanterna att strömma fram till denna talarstol och fråga regeringen: »Hur mycket pengar avser regeringen att bevilja den och den organisationen eller institutionen?»

Att detta skulle innebära att utskottet och kamrarna finge mera tid för de större anslagsfrågorna kan jag inte förstå. Att det skulle kunna leda till rationalisering i Kungl. Maj:ts kansli — ecklesiastikministern snuddade vid den tanken — har jag också litet svårt att föreställa mig. Sedan riksdagen behandlat ärendet måste det väl, som ecklesiastikministern sade, komma en rad uppvaktningar och skrivelser som förorsakar en mängd merarbete. De flesta avgöranden beträffande dessa anslagsbelopp måste också såvitt jag förstår träffas i kanslihuset under den tid då man arbetar med att utfärda regleringsbrev, och den tiden är lika hektisk som den när statsverkspropositionen slutjusteras.

Herr HECKSCHER (h):

Herr talman! Jag beklagar att min förmåga att uttrycka mig måtte vara

utomordentligt dålig eftersom herr Eliasson i Sundborn fortfarande tror att den rationalisering jag talar om är den begränsning man kan åstadkomma av den tid utskottet behöver ägna åt dessa frågor. Det är ett bidragande motiv, men det väsentliga är rationaliseringen på en annan punkt, möjligheten att under budgetåret bedöma hur mycket pengar som i verkligheten erfordras för olika ändamål i jämförelse med det som man ett halvt eller i vissa fall ett helt år i förväg har beräknat. Det är där problemet ligger.

Sedan säger herr Eliasson att Kungl. Maj:t ändå följer riksdagens beslut. Ja, men man kan också vända på det och säga att riksdagen följer Kungl. Maj:ts beslut. De förslag som Kungl. Maj:t lägger fram är ju i låt oss säga 999 fall av 1 000 identiska med de beslut som riksdagen fattar i anslagsfrågor. Under sådana omständigheter innebär det inte så stor begränsning av riksdagens befogenheter att ge Kungl. Maj:t också den formella rätten att fatta beslut av denna typ.

Anslagsposternas storleksordning, den utsträckning i vilken man sammanför mindre poster till en större, varierar mycket från den ena huvudtiteln till den andra. Det visar sig emellertid i verkligheten att antalet motioner som avser huvudtitlar där man har sammanfört anslagen i stora poster förhållandevis inte blir nämnvärt större. Jag tror inte att herr Eliassons farhågor, att antalet motioner skulle bli besvärande stort av den anledningen, är berättigade. Efter en kort övergångstid tror jag att riksdagens arbete kunde koncentreras till de verkligt väsentliga problemen.

Om utskottet nu hade sagt, att utskottet inte vill gå med på någon förändring i detta avseende nu eftersom man för det första inte kan säga hur stor besparingen kan komma att bli och för det andra inte vill att anslagsbeloppens sammanförande i poster skall

Ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten

vara låst till vissa siffror, ja, då hade jag kunnat förstå utskottets ståndpunkt. Det hade varit en ståndpunkt som varit synnerligen väl värd att diskutera. Men så långt har inte utskottet och ännu mindre Kungl. Maj:t kommit, och jag tror i likhet med herr Petterson i Degerfors att vi kommer att få hårda ut med varandra i ganska många år innan vi får någon rätsida på denna historia.

Herr ELIASSON i Sundborn (cp):

Herr talman! Det är en märklig logik herr Heckscher visar upp i detta sammanhang. Eftersom riksdagen har ett litet inflytande på detta område, så menar herr Heckscher, att detta riksdagens inflytande helt skall slopas. Detta blir ju konsekvensen. Detta innebär helt enkelt att herr Heckscher — i motsats till andra personer inom högerpartiet — tycks vara av den meningen, att man nu skall överlämna åt byråkraterna att bestämma och att man bör beröva folkets valda representanter det inflytande som tillkommer dem.

Herr Heckscher säger vidare att riksdagens inflytande många gånger är en formalitet eftersom det inte blir några ändringar och det inte väckts så många motioner på dessa punkter. Men varför förhåller det sig så? Jo, vi vet ju här i kammaren vad Kungl. Maj:t föreslagit, och vi behöver inte motionera om vi anser anslagen vara hyggliga och rimliga. Om vi emellertid inte visste någonting om Kungl. Maj:ts förslag, då skulle motionsfloden komma.

Herr Heckscher kan inte förneka att denna motion innebär ett överflyttande av inflytandet från riksdagen till regeringen och byråkraterna — för att nu använda ett uttryck som inte är alldeles okänt på herr Heckschers sida.

Herr HECKSCHER (h):

Herr talman! Som gammal regeringsbyråkrat bör herr Eliasson i Sundborn veta hur det förhåller sig med detta.

Annars kan man väl säga att det gäller om riksdagen liksom om andra större eller mindre makter, att styrkan blir större genom en koncentration och svagare genom en splittring på alltför många olika punkter.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Heckscher begärde dock votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 15,

röstas Ja;

Den, det ej vill,

röstas Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen av fröken Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 13

Föredrogos vart för sig

statsutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående benämningen av en professur vid Stockholms universitet, nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1961/62 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster,

Eftergivande av fordringsrätt i anledning av felaktig utbetalning av producentbidrag

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde,

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av visst äldre anslag inom handelsdepartementets verksamhetsområde, och

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1960/61, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

bevillningsutskottets betänkande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 och 3 §§ förordningen den 15 maj 1959 (nr 168) om särskilda investeringsfonder för förlorade inventarier och lagertillgångar; samt

andra lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1960 vid dess fyrtiofjärde sammanträde fattade beslut.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden och betänkande hemställt.

§ 14

Befrielse från betalningsskyldighet till kronan

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

*Punkten 2***Eftergivande av fordringsrätt i anledning av felaktig utbetalning av producentbidrag**

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr JOHANSON i Västervik (s):

Herr talman! Jag vill bara säga några korta ord i anledning av den fråga som riksdagen nu har att ta ställning till.

Vid riksdagens behandling av ett liknande ärende 1956 lyckades jag chockera andra kammaren genom att yrka avslag på det förslag som då förelåg, nämligen att man skulle avskryva vissa kontant- och producentbidrag som utgått till före detta jordbrukare eller jordbrukare som icke var berättigade att erhålla sådana bidrag. Det gällde då ett belopp på 300 000 kronor. I år är beloppet betydligt mindre. 1956 utgick sådana felaktiga bidrag i cirka 450 fall. I år har det i ungefär 130 fall felaktigt utbetalats kontant- och producentbidrag. I 98 fall har det utbetalats till sådana som överlåtit sina jordbruk. I tre fall har jordbruket nedlagts, men producentbidraget har utgått. I 17 fall har bidragstagaren avlidit, men producentbidraget har ändå utgått till familjen.

De som har fått producent- och kontantbidrag, har ju också att meddela ändrade förhållanden, som kan föranleda en omprövning av dessa bidrag. Nu innebär detta förslag, att de som underlåtit att meddela sådana ändrade förhållanden, premieras i förhållande till dem som varit lojala och gjort de anmälningar som föreskrivs i gällande bestämmelser om dessa bidrag.

När riksdagen behandlade denna fråga 1956, gjorde jag jämförelser med dem som felaktigt utfått sjukhjälp från sjukförsäkringen. Det gällde sådana som haft läkarintyg på att de varit sjuka men som trots detta tagit arbete. När detta upptäcks ställs de inför domstol

Eftergivande av fordringsrätt i anledning av felaktig utbetalning av producentbidrag

och döms att återbetala vad de felaktigt utfått. De blir också dömda till böter och till och med i vissa fall till fängelse. I detta fall — jag vill upprepa det — premierar man i stället dem som felaktigt utfått producent- och kontantbidrag.

Jag har icke med den reservation, som är fogad till utskottsutlåtandet, tänkt ställa något förslag, eftersom jag anser att riksdagens beslut 1956 var prejudicerande i denna fråga. Riksdagsbeslutet 1956 innebar, att om jordbrukarna inte meddelar de förändringar, som är knutna till producent- och kontantbidraget, kan de räkna med att få behålla de pengar, som felaktigt utgått.

Till kammarens protokoll vill jag också få antecknat att lantbruksnämnderna vid flerfaldiga tillfällen gjort framställningar till vederbörande att de skall återbetala de bidrag de felaktigt utfått, men de har underlåtit att återbetala bidraget. Det är väl icke vanligt i vårt samhälle att människor, som felaktigt fått något, inte återbetalar detta när de blir erinrade därom.

Eftersom jag anser 1956 års beslut vara prejudicerande, har jag alltså inte något yrkande. Den blanka reservationen hänför sig i stället till skrivningen i utskottets utlåtande, där det står: »Dylika skäl får anses vara för handen» — det gäller frågan om avskrivning av sådana här bidrag — »då betydande svårigheter av praktisk natur möter vid åtgärder för att återfå felaktigt uppburna producentbidrag och då kostnaderna härför inte står i rimlig proportion till vad som kan tänkas inflyta som återbetalning.» Denna sista passus ville jag ha struken under utskottsbehandlingen, men det förslaget biträdde inte utskottet. Jag vill framhålla nu som då, att jag anser att det är fullständigt felaktigt att man ställer vad man kan återfå i relation till kostnaderna för ett rättegångsförfarande. Det är en ny rättstillämpning,

som icke enligt vad jag erfarit har tillämpats på något annat område. Men jag är, herr talman, medveten om svårigheterna att få någon ändring till stånd här i riksdagen, och jag skall därför inte ställa något som helst yrkande. Jag har emellertid velat framhålla dessa synpunkter.

Herr HANSSON i Skegrie (cp):

Herr talman! Utskottet har ju varit ganska restriktivt i sin skrivning och sagt att man i princip bör göra fordringsanspråken gällande. Vidare skriver utskottet att utskottet inte vill motsätta sig att Kungl. Maj:t får det begärda bemyndigandet. Slutligen skriver utskottet följande: »Utskottet förutsätter därvid, att lantbruksstyrelsen vidtager ytterligare föranstaltningar i syfte att i fortsättningen undvika felaktiga bidragsutbetalningar.»

Herr Johanson i Västervik säger att kostnaderna för att beivra en felaktig bidragsutbetalning inte får vara avgörande för om felaktigheten skall beivras eller inte. Men jag tycker att vi skall vara tacksamma för möjligheten att göra undantag och inte behöva beivra i sådana fall, där man redan på förhand kan se att åtgärden inte kan ge något positivt resultat. Vi får väl också förutsätta att de som kvitterat ut ifrågavarande bidrag mycket ofta har handlat i god tro. De har kanske haft den uppfattningen att bidragen har varit en fortsättning på andra bidrag, som de haft full rätt att utfå.

Jag tror också att de som har betalat ut bidragen mycket ofta har gjort detta i tron att man handlade rätt, och då är det bättre att fria än fälla. Men givetvis bör största möjliga vaksamhet iaktas, det är vi alla överens om. I de fall det här gäller hade det dock varit ganska meningslöst att sätta i gång med kostsamma indrivningsåtgärder. I propositionen säges att de människor det här gäller i allmänhet saknar utmättningsbara tillgångar, och ett

Eftergivande av fordringsrätt i anledning av felaktig utbetalning av producentbidrag

indrivningsförfarande skulle sålunda ha lämnat ett negativt ekonomiskt resultat. Det skulle också vara orimligt att lägga ansvaret för de felaktiga utbetalningarna på de tjänstemän eller de mejerier som gjort utbetalningarna.

Dessa felaktigheter är för övrigt inte någon isolerad företeelse. Felaktiga utbetalningar förekommer även på andra områden, där det är fråga om bidragsverksamhet. Låt oss se på förhållandena inom bostadspolitikens område! Där har vi s. k. familjebostadsrabatter, och de kan komma att utbetalas felaktigt därför att förhållandena inom vederbörande familjer ändras, så att man inte längre blir berättigad att erhålla bidrag. Dessa förändringar anmäles emellertid inte, och de kommunala myndigheterna observerar inte i tid att ändring skett. Därför kan det gå någon tid under vilken bidrag felaktigt utbetalas. I sådana fall har man att välja mellan att kräva antingen familjen eller kommunen. I bostadsstyrelsen har man emellertid överfört fordringarna på staten, och det blir sålunda denna som får ta förlusten. Sådana fall är analoga med vad vi här diskuterar.

Vi är givetvis alla ense om att lagar, förordningar och bestämmelser skall efterlevas och förseelser beivras. Men undantag bör kunna göras, när så bedömes riktigt. Och i de fall det här gäller tror jag att vi kan säga att man handlat efter sunda principer. Även om lagar och förordningar skall efterlevas, skall de i alla fall tolkas med förnuft och med gott omdöme.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 15

Föredrogos vart efter annat jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.,

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1960/61, såvitt propositionen avser jordbruksärenden, och

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 16

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från konstitutionsutskottet:

nr 49, angående ändrad lydelse av 28 § regeringsformen;

nr 50, angående ändrad lydelse av 68 § riksdagsordningen; och

nr 51, angående ändrad lydelse av 1 kap. 8 § tryckfrihetsförordningen; samt

från jordbruksutskottet:

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1960/61, såvitt propositionen avser jordbruksärenden; och

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket.

§ 17

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 15.59.

In fidem

Sune K. Johansson